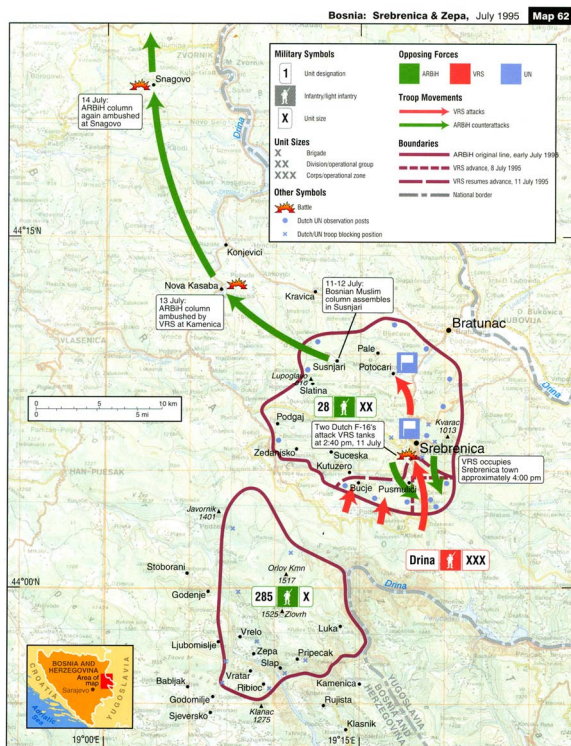

ШТА СЕ СТВАРНО ДОГОДИЛО У СРЕБРЕНИЦИ?

ЗНАЈУ ЛИ ВЛАДА, СКУПШТИНА И ГРАЂАНИ
ДОВОЉНО О ТОМЕ ДА БИ МОГЛИ УСВОЈИТИ
РЕЗОЛУЦИЈУ КОЈОМ СРБИЈА ПРИХВАТА
ОДГОВОРНОСТ?

Београд, 2010.

ИСТИНЕ И ЗАБЛУДЕ ОКО СРЕБРЕНИЦЕ

Чињенице са којима свако треба да буде упознат и питања која захтевају одговоре

1. Једини непосредни извршилац злочина у Сребреници у јулу 1995. који је осуђен од стране Међународног трибунала за ратне злочине за бившу Југославију (тзв. Хашког трибунала) је Дражен Ердемовић, ХРВАТ из околине Тузле. Склопио је договор са Тужилаштвом и осуђен је на минималну казну, на основу сопственог признања, чији је садржај неколико пута мењао. Кључна тачка договора са Тужилаштвом био је услов да мора сведочити против српских оптуженика. **ЗАШТО СРПСКА ДРЖАВА ТРЕБА ДА ПРЕУЗМЕ ОДГОВОРНОСТ ЗА ЗЛОЧИНЕ У КОЈЕ ЈЕ БОСАНСКИ ХРВАТ ЕРДЕМОВИЋ БИО УМЕШАН, И ТО НА ОСНОВУ ЊЕГОВОГ КОНТРАДИКТОРНОГ И НЕПОУЗДАНОГ СВЕДОЧЕЊА?**

2. Ердемовић је наводно припадао тзв. Десетом диверзантском одреду Војске Републике Српске, мултинационалној јединици која је у својим редовима имала Србе, Хрвате, Словенце и муслимане. Он је пред Хашким трибуналом именован још 7 припадника те наводне јединице, који су наводно учествовали у стрељањима у околини Сребренице у јулу 1995. – од којих су се неки такође борили у Африци као плаћеници западних војски. До дан-данас, ни Хашки трибунал, ни Република Србија, ни Босна и Херцеговина, ни било која друга држава нису подигли оптужнице против тих људи, и ако су им доступни. **ШТА СЕ ЖЕЛИ САКРИТИ?**

3. На Меморијалу у Сребреници стоји број „8372...“ – али се признаје да тај број укључује и оне који се још воде као „нестали“, што значи да о њиховој судбини ништа тачно није утврђено, а три тачке после овог броја треба да значе да број није коначан. **КАКО СЕ ЗА НЕСТАЛЕ МОЖЕ ТВРДИТИ ДА СУ „ЖРТВЕ ГЕНОЦИДА“ АКО НА ЊИМА НИЈЕ ИЗВРШЕНА ОБДУКЦИЈА?**

4. Последње форенсичке анализе, деценију и по после завршетка рата, показују да је укупан број тела ископаних из разних масовних гробница, од којих нису све у околини Сребренице – испод 2000. Од тих тела, само за 442 се може скоро непобитно тврдити да су жртве стрељања, јер су имала везане руке и повезе преко очију. **ТО ЈЕ СКОРО 8000 МАЂЕ ОД БРОЈА КОЈИ СЕ ЈАВНО ПОВЕЗУЈЕ СА „ГЕНОЦИДОМ“ У СРЕБРЕНИЦИ.**

5. Највиши цивилни представник УН на терену у јулу 1995, Американац Филип Корвин, већ годинама тврди да је тада у Сребреници убијено „око 700“ босанских муслимана – да је разлика између тог броја и броја од 8000 који се стално пропагира – политичка. **СРЕБРЕНИЦА ЈЕ ОЧИГЛЕДНО ИСПОЛИТИЗОВАНА ДА БИ СЕ СРПСКИ НАРОД НЕОСНОВАНО ОПТУЖИО, И ТРАЈНО ЗАВАДИО СА СВОЈИМ СУСЕДИМА.**

6. Комисија Владе Републике Српске за испитивање догађаја у Сребреници никад није признала „геноцид“. Ту реч је Комисија употребила само у односу на пресуду генералу ВРС Радиславу Крстићу, не као своју оцену већ цитирајући пресуду. Исто тако, Комисија није усвојила цифру од „8000 стрељаних“, и ако је била подвргнута огромним западним притисцима. Комисија никада није изјавила да су сви на списку несталих убијени и мртви, већ да међу побројанима има и живих људи и оних који су страдали у операцијама које су се десиле и пре 1995. године, као и оних који су касније умрли природном смрћу, док је за неке утврђено

да су променили идентитет и да живе на другим местима, а друге да су издржавали казну за кривична дела. ДАКЛЕ, НИЈЕ ИСТИНА ДА ЈЕ РЕПУБЛИКА СРПСКА ПРИЗНАЛА „ГЕНОЦИД НАД 8000 МУСЛИМАНА У СРЕБРЕНИЦИ“.

7. Према пресуди Међународног суда правде у тужби Босне и Херцеговине против Савезне Републике Југославије за „геноцид“, Србија не сноси одговорност за такво дело, нити је учествовала у његовој припреми или извођењу. Самим тим, Србија нема никакву обавезу да усвоји било какву „декларацију о Сребреници“, зато што по пресуди највише међународне правосудне инстанце на свету Србија није повезана са догађајима у Сребреници. ЗАШТО ПРЕДСЕДНИК СРБИЈЕ ЖЕЛИ БУДУЋИМ ГЕНЕРАЦИЈАМА ДА НАТОВАРИ ТЕРЕТ ОДГОВОРНОСТИ ЗА ДЕЛА СА КОЈИМА СРБИЈА И ЊЕНИ ГРАЂАНИ НЕМАЈУ НИКАКВЕ ВЕЗЕ КАДА СЕ ОД ЊЕ ПРАВНО НЕ ТРАЖИ ДА ГА ПОНЕСЕ?

8. Ако Србија преузме одговорност за дешавања у Сребреници у јулу 1995, она ће бити изложена тужбама за одштете које могу достићи и више милијарди еура. ДА ЛИ ЈЕ ТО РАЧУН КОЈИ МОЖЕМО ДА ПЛАТИМО И ДА ЛИ ЈЕ ТО НАСЛЕЂЕ КОЈЕ ТРЕБА ДА ОСТАВИМО ПОТОМСТВУ?

9. Усвајање ове резолуције мотивисано је, између осталог, и резолуцијом на тему Сребренице коју је у јануару 2009. године под врло нередовним условима изгласао Европски парламент. Сврха и права позадина ове Резолуције Парламента Европске уније, као и њена унутрашња противуречност, огледају се сликовито у параграфу Е текста који је тада био усвојен, где јасно стоји да „упркос огромним напорима....досадашње истраге не дозвољавају потпуну реконструкцију догађаја у и око Сребренице.“ Оваква констатација, која је заправо тачна, апсолутно искључује самоуверено доношење коначних закључака о том сложеном догађају, а посебно чини проблематичним—и за Народну скупштину Републике Србије—неприхватљивим олако коришћење најтежих правних квалификација у односу на државу Србију и њене грађане. КАДА ДОГАЂАЈИ ВЕЗАНО ЗА СРЕБРЕНИЦУ У ПОТПУНОСТИ БУДУ РЕКОНСТРУИСАНИ, И СВЕ ЧИЊЕНИЦЕ ИСТРАЖЕНЕ, АКО СКУПШТИНА СРБИЈЕ САДА БЕЗ ОСНОВА ОБРУКА СВОЈУ ДРЖАВУ И ГРАЂАНЕ, А ИСПОСТАВИ СЕ ДА ИСТИНА НИЈЕ НА СТРАНИ ПРЕДЛАГАЧА ОВЕ РЕЗОЛУЦИЈЕ – КАКО ЋЕ СЕ НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ КОЈИ БУДУ ГЛАСАЛИ ЗА ЊУ ИСКУПИТИ ПРЕД ИСТОРИЈОМ И ПРЕД СВОЈИМ ПОТОМЦИМА?

Историјски пројекат Сребреница¹

ЧЕТИРИ ОСНОВНА РАЗЛОГА ЗАШТО ЈЕ НЕОДГОВОРНО ГЛАСАТИ ЗА РЕЗОЛУЦИЈУ О СРЕБРЕНИЦИ

Да потсетимо председника Тадића и посланике у Скупштини Србије на неке битне елементе у расправи о сребреничкој резолуцији преко којих они не би смели да пређу, уколико желе да одговорно раде свој јавни посао.

1. **Закључак Међународног суда правде у Хагу.** Шта год да се фактички догодило у Сребреници у јулу 1995. ни један валидни правни основ зашто би држава Србија, а то практично значи целокупно њено становништво, за то прихватила одговорност и кривицу – не постоји. Једини међународно-правни форум, који је у светлу могуће одговорности Србије то питање разматрао, био је Међународни суд правде у Хагу (који нема везе са Хашким трибуналом) и то у тужби Босне и Херцеговине против Савезне Републике Југославије. У својој пресуди, Међународни суд утврдио је следеће:

А. Србија није одговорна за геноцид у смислу одредаба релевантне међународне конвенције;

Б. Србија није била укључена у пројекат да се изврши геноцид нити је подстрекавала на његово извршење; и

В. Србија није помагала у извршењу геноцида.²

На основу чега државно руководство Србије сада подстрекава Скупштину да у име свих грађана усвоји једнострану изјаву о кривици за дело за које је Међународни суд правде, највиша судска инстанца на државном нивоу у свету, Србију ослободио од сваке одговорности? Да ли је то чин који је допустиво извести мимо утврђених чињеница и правних обавеза, али на основу дискретних договора и политичке комбинаторике? Или тако нешто представља изузетно озбиљан корак, са далекосежним моралним, политичким и материјалним последицама за Србију, који би зато могао бити предузет једино на транспарентној и плебисцитарној основи, након опште и исцрпне друштвене расправе?

2. **Судско-медицински докази.** Имају ли државно руководство и посланици Србије појма о стању сребреничке дебате? Имају ли они икаквих чињеничких сазнања о томе, која иду даље од плиткоумних медијских фраза на ту тему? Да размотримо и ажурирамо неке кључне параметре те дебате.

Чињеница је да од оног момента када се оголи емоционална реторика о Сребреници, оно што остаје као материјални доказ званичне сребреничке приче стоји врло слабо. То се може свести на само две значајне компоненте: (1) форензички докази ексхумирани из различитих примарних и секундарних гробница у Сребреници, који су једини постојећи *corpus delicti* масакра, и који зато морају бити полазна тачка за било какву смислену дискусију о природи догађаја и о његовим размерама и (2) сведочење незаобилазног сведока тужилаштва пред Међународним кривичним судом за бившу Југославију, ветерана пет сребреничких предмета и, по сопственом признању, наводног учесника у стрељањима, Дражена

¹ Историјски пројекат Сребреница: холандска невладина организација која се бави прикупљањем документације о догађајима у и око Сребренице током сукоба у БиХ, 1992. – 1995.

² <http://www.icj-cij.org/docket/files/91/13687.pdf>

Ердемовића, који је, ако је веродостојан, једини значајан *visu et auditu* сведок догађаја. Уколико би ови докази били оборени у великој мери, са релевантног емпиријског и судског становишта не би пуно тога остало од званичне приче о Сребреници.

Форензичким доказима бавио се др Љубиша Симић.³ Доказни материјал који је он анализирао сам по себи није ништа ново, јер су га већ користили тужиоци Међународног кривичног суда за бившу Југославију у неколико судских процеса везаних за Сребреницу, од случаја Крстић па надаље. Једина новина је та да су сада по први пут ти докази били подвргнути озбиљној (и немилосрдној) критичкој анализи. Др Симић је одрешило избегао лагодан приступ који су у односу на ове најважније доказе до сада практиковали стручњаци одбране. Привидно, постоји појединачни аутопсијски извештај за сваку жртву, и то наизглед врло коректан. Форензички експерти тужилаштва Међународног кривичног суда за бившу Југославију сваки од ових извештаја који се односи на одређену количину ексхумираних људских остатака називају „случај“. Ових „случајева“ има укупно 3658. У вези са сваким „случајем“ постоји 10 до 15 страница материјала са аутопсије. Вештаци разних тимова одбране пред МКТБЈ до сада су преферирали да иду линијом мањег отпора, што се углавном сводило на насумичан одабир од по неколико десетина случајева као типичних примера, које би подвргли детаљнијој анализи. На основу такве насумичне анализе, они су затим указивали на дефекте тих појединачних аутопсијских извештаја, у настојању да на тај начин дискредитују форензичке доказе у целини. Недостатак оваквог приступа је очит: ако би се успешно довела у питање валидност само неколико десетина случајева, Тужилаштво би лако могло да учини уступак и сложи се да су се ту поткрале грешке. Међутим, оно би и даље инсистирало на томе да су преосталих неколико стотина (или хиљада) случајева довољно чврст доказ да се догодио масакр приближно потребних размера да се утврди геноцид.

Да би ускратио Тужилаштву тај аргумент (или да му га призна, уколико би анализа доказа потврдила тезу оптужбе), др Симић је темељно обавио тежак задатак који се састојао од пажљивог читања неких 30.000 страница форензичког материјала. Тај се материјал односио на преглед сваког појединог „случаја“ који су тужиоци Међународног кривичног суда за бившу Југославију до сада предочили као доказ у судским процесима који су се тicali Сребренице. Скромно речено, резултати његове анализе били су веома интересантни.

Као прво, дошао је до закључка да се 3.658 пријављених „случајева“ никако не поклапа са постојањем 3.658 ексхумираних људских тела. Да се поклапа, то би, наравно, Тужилаштво довело бар на пола пута до чаробног броја од „8000 погубљених мушкараца и дечака из Сребренице“. Међутим, како је утврђено прецизном појединачном анализом, у форензичким доказима Међународног кривичног суда за бившу Југославију један извештај аутопсије не односи се увек на тело једне убијене или погубљене особе. У многим случајевима, извештај је састављен на основу само дела тела или чак једне кости. Поштено говорећи, Трибунал никада није изричито ни утврдио да сваки појединачни аутопсијски „случај“ представља по једно тело, али то је нешто што се прећутно подразумева.

³ Др Љубиша Симић, *Forensic analysis of post-mortem reports*: http://www.srebrenica-project.com/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=18&Itemid=16

Трибунал никада није предузео ништа да то важно питање разјасни јавности, па је из тога настала основана заблуда. Ова заблуда, иако неизречена, у јавности је толико дубоко подсвесно укореењена, да се лако може побркати са истином.⁴

Ово, међутим, ни у ком случају није крај изненађењима која су била откривена пажљивим проучавањем круцијалних (али до сада само површно испитаних) форензичких доказа Тужилаштва у случају Сребреница. Испоставља се да у отприлике 44 одсто „случајева“, или укупно 1.583, за које је Међународни кривични суд за бившу Југославију сачинио аутопсијске извештаје, не само да не постоји ништа налик на комплетно тело из чега би се могли изводити веродостојни форензички закључци⁵, већ да је по среди нешто далеко проблематичније. Оно што се назива „случајем“ може се састојати од фрагмента тела, често само једне једине кости, а из тога уопште није могуће изводити било какве валидне форензичке доказе. У ствари, чак и форензички стручњаци тужилаштва су у својим белешкама признали да се у 92,4 одсто извештаја из ове категорије, који се односе на делове тела, кључна ставка „узрок смрти“ не може утврдити. Зачудо, неспособност стручњака Тужилаштва, коју они сами отворено признају, да професионално утврде узрок смрти у приближно пола ексхумираних случајева изгледа да је нешто што чланове већа Међународног кривичног суда за бившу Југославију нимало није забрињавало. То их уопште није спречило да донесу налаз, за који сада знамо да је без чињеничког упоришта, да је заиста било погубљено баш онолико жртава колико је Тужилаштво у својим оптужницама тврдило да је погубљено и да се тај злочин догодио тачно на начин како Тужилаштво то тврди.

Анализа др Симића такође показује да нешто преко 50 одсто ексхумираних остатка на којима је могуће извести неке форензичке закључке, ипак не даје једнозначну слику и да чак ни они неопходно не подржавају тезе Тужилаштва. Неоспорно је да су 442 тела која су пронађена са повезима преко очију и/или везаних руку били жртве погубљења. Али и у другим категоријама налазило се на стотине жртава које свакако такође изискују мало пажљивију анализу. Посмртни остаци тела са раном од метка (њих 655) могли би се подударати са хипотезом о погубљењу, али за то не постоји чврст доказ. Чак је и један део њих могао да страда у борбеним дејствима. Што се тиче посмртних остатака (њих 477) на којима су евидентне ране не само од метка већ и од металних делића, или само ових других, све у свему, логички посматрано, код ових врста рана могућност погубљења може се у потпуности искључити. За њих је много вероватнија претпоставка да су били убијени у борби. И на крају, постоје тела (њих 411) чије стање, ни у ком случају, не дозвољава формулисање убедљиве претпоставке ни о једном могућем узроку смрти.

Ако саберемо број жртава које су биле везане и имале повез преко очију (442) и оне који имају само ране од метка (655) што је бар конзистентно са теоријом о погубљењу, иако је само по себи не доказује—долазимо до укупног

⁴ Ово је пример начина на који Трибунал суптилно манипулише кључним чињеницама, пружајући себи могућност, ако би икада, као сада, били ухваћени на делу да могу одговорити да они тако нешто никада нису ни тврдили! Формално, то је тачно, али они нису учинили ништа ни да разјасне корисну заблуду коју су сами створили.

⁵ „Веродостојно” се у овом случају односи на способност да се пруже одговори на питања о узроку и начину смрти.

броја од 1.097 потенцијалних жртава чије је стање и врста ране у време ексхумације било у складу са хипотезом о погубљењу. Али, то је ипак мање од једне трећине „случајева“ форензичких доказа које води Тужилаштво Међународног кривичног суда за бившу Југославију, и далеко је мање од званичне бројке од 8.000 жртава.

Др Љубиша Симић је такође спровео и контролну анализу како би са највећим могућим степеном сигурности утврдио укупан број жртава из 13 ексхумираних масовних гробница у Сребреници, без обзира на друге релевантне факторе. Он је одабрао једноставну методу: преброје се све десне и леве бедрене кости, које су најчвршће компоненте костура.⁶ Када су биле упарене, бедрене кости су дале коначан број од нешто испод 2.000 жртава (1919),⁷ што је за око 6.000 мање од цифре од 8.000 која се мора прописно документовати уколико се жели одржати званична верзија о догађајима у Сребреници. Притом, наравно. За само један део ових жртава (тј. они са повезима, њих укупно 442) може се скоро непобитно утврдити да су биле погубљене.

Било би врло корисно ако би председнику Тадићу и посланицима Народне скупштине Србије неко јавио да анализа форензичких доказа коју је урадио др Симић из темеља мења услове и параметре расправе о Сребреници. Више се неће моћи наводити измишљени бројеви, који су без упоришта у физичким доказима. Нити се смеју писати, предлагати и усвајати државне декларације које се темеље на тим измишљеним бројевима и подацима.

3. Противуречно и непоуздано сведочење «крунског сведока». Ако тихо сведочанство у виду ексхумираних људских остатака у целини не помаже званичној причи о Сребреници,⁸ судско сведочење главног сведока Дражена Ердемовића још мање јој је од помоћи. Ердемовић је бизарни ратни *passerpartout* који је током сукоба у БиХ служио у војскама свих етничких група и који је на крају завршио као припадник такозваног 10. диверзантског одреда ВРС. Јединица ВРС у којој је Ердемовић служио, у време када је наводно учествовао у сребреничком масакру, сама је по себи врло чудна. Иако је 10. диверзантски одред наводно био у командном саставу ВРС, недостају тачне информације о вишој војној јединици или команди којој је био подређен. Иако је у великој мери био умешан у убијања у Сребреници, изгледа да 10. диверзантски одред нема јасно одређено место у било каквом борбеном распореду. То је била нека врста јединице за специјалне операције која ускаче и повлачи се по потреби. Подједнако чудан био је и састав те јединице. Усред етничког сукоба који је обележавала изузетна нетрпељивост и узајамна окрутност, ова јединица је изгледа била уиграни мултинационални тим спремних убица у чијим су редовима били заступљени припадници свих босанских зараћених страна, Срби, Хрвати и Муслимани, па чак и

⁶ Пошто људски костур има преко 200 костију различитих облика и величина, оне лако могу послужити да се створи слика о више особа него што их је у ствари било. Али, пошто свака особа има само две бедрене кости, број упарених бедрених костију нам даје изузетно поуздан податак о укупном броју појединачних особа, сводећи манипулације приликом бројања на минимум.

⁷ Пронађено је мало више левих бедрених костију (1.923), што значи да је четирима недостајао десни пар, а уз то је пронађено и 28 фрагмената бедрене кости.

⁸ Под овим се мисли на догматско инсистирање на тврдњи да је 8.000 људи било постројено и побијено, иако се, наравно, десио масакр заробљеника, значајних али неупоредиво скромнијих димензија.

Словенци!⁹ Само да се зна, сам Ердемовић био је Хрват који је служио у војсци босанских Срба.

Ови необични детаљи, сасвим разумљиво, привукли су пажњу Жерминала Чивикова, дугогодишњег новинара медијске куће *Deutsche Welle* који случајно живи у Хагу и који је често присуствовао судским процесима вођеним пред Међународним кривичним судом за бившу Југославију, поготово док је још трајало суђење Слободану Милошевићу. Подстакнут неким бизарнијим елементима Ердемовићевог сведочења, Чивиков је почео да поставља озбиљна аналитичка питања. Резултат је његова књига под називом *Der Kronzeuge*,¹⁰ чији је сажетак био прочитан на међународном симпозијуму на тему Хашког трибунала и Сребренице који је у априлу 2009. године у сарадњи са Руском академијом наука наша невладина организација одржала у Москви.

Чивиков методички набраја све недоследности Ердемовићевих исказа и тврдњи, на које се само може гледати са неверицом. Једна таква тврдња је да су на стратишту Пилице Ердемовић и његова јединица успели да погубе око 1.200 затвореника за само 5 сати. С обзиром на начин и на темпо убијања, како их је описао Ердемовић, Чивиков је израчунао да би за такав задатак био потребан скоро један дан. На крају је ексхумација масовне гробнице у Пилицама, коју је обавио форензички тим тужилаштва, открила остатке само 137 потенцијалних жртава, од којих 70 са повезима, што би указивало на заробљенике. И још једанпут, чланови већа Међународног кривичног суда за ратне злочине у Хагу прихватили су без поговора доказе веома дискутабилног квалитета, али са непосредним утицајем на правне, моралне и политичке размере питања Сребренице. Да напоменемо још једном да је Ердемовић кључни непосредни сведок тужилаштва и да је наводни учесник инкриминишућих догађаја. Уједно, он је и једини непосредни извршилац против којег је подигнута хашка оптужница, упркос чињеници да је он лично именовано још неколико њих. Велики део званичне приче о Сребреници зависи директно од његовог кредибилитета.

4. Огромни губици настали током легитимних борбених дејстава. Нема сумње да је у јулу 1995. становништво Сребренице претрпело значајне људске губитке. Уз погубљења затвореника, којих је сигурно било, постојао је још један количински можда важнији узрок демографских губитака међу становништвом које се налазило у енклави у јулу 1995. године. То је било десетковање мешане војне и цивилне колоне 28. дивизије муслиманске војске која се из Сребренице повлачила на територију око Тузле, коју су контролисали муслимани. То је удаљеност од око 60 километара, коју је требало прећи под борбеним условима и преко тешког планинског терена.

Губици ове колоне, која је на почетку повлачења бројала између 12.000 и 15.000 људи а која је током вишедневног повлачења према Тузли у заседама и борбама изгубила неколико хиљада припадника, детаљно су обрађени и доступни

⁹ Сведочење Дражена Ердемовића у предмету Тужилаштво против Поповића и других, Међународни кривични суд за бившу Југославију, 7. мај 2007. године. У свом сведочењу, Ердемовић је именовано своје саборце и саучеснике, чланове одреда. Према томе, добро се зна ко су, па чак и где се налазе, али се још није отворила истрага о улози ових директних починилаца ужасних злочина. Ово је још једна у низу необјашњених сребреничких аномалија.

¹⁰ Жерминал Чивиков: *Der Kronzeuge* [Крунски сведок], Издање Brennpunkt Osteuropa, 2009.

су на интернет страници Историјског пројекта Сребреница.¹¹ Позивајући се на изјаве које су властима дали преживели припадници колоне одмах након што су стигли у Тузлу и користећи процене међународних посматрача на лицу места, показује се да је постојао још један и до сада увелико занемарен аспект демографских губитака на сребреничком ратишту у јулу 1995. године. Важност овог открића није у томе што умањује људску трагедију, већ што доприноси да се тај аспект људске трагедије исправно сагледа.¹² Огромни губици које је при повлачењу претрпела ова мешана војно-цивилна колона, колико год они били велики и жалосни, у потпуности су законити са становишта ратног права. Зато је недопустиво, под било којим околностима или изговорима, поистовећивати их са погубљењима, која уистину представљају кажњив ратни злочин.

Да ли стварна чињеничка позадина догађаја у Сребреници у јулу 1995. године икоме даје за право да у име српске државе и њених грађана прихвата одговорност за један гнусни злочин?

Не, јер пре свега дискутибилни су димензије и правна квалификација тог злочина. Ни један битан елемент тог догађаја, ни после деценије и по, није поуздано утврђен ни разјашњен. То потврђује и текст Резолуције о Сребреници, коју је усвојио Европски парламент у јануару 2009. године, где у параграфу Е дословце стоји: „у пркос огромним напорима....досадашње истраге не дозвољавају потпуну реконструкцију догађаја у и око Сребренице.“ Ова констатација потпуно је тачна. Али из недостатка доказа произилази да се о том сложенем догађају не могу доносити коначни закључци све док не будемо сазнали довољно о њему. То исто тако значи да је у вези са Сребреницом неприхватљиво олако коришћење најтежих правних квалификација у односу на државу Србију и њене грађане.

Под предпоставком да постоји стварна воља да се кривци за сребренички масакр казне, недопустиви је парадокс: по препоруци највишег политичког руководства, Народна скупштина требало би да у име свих грађана добровољно прихвати одговорност за злочин за који је Међународни суд правде одбио да Србији припише кривицу. Међутим, на територији те исте државе, слободно се крећу особе које су осумњичене за непосредно учешће у том злочину, чији је прст био на обарачу када су муслимански заробљеници били стрељани. Иако се зна ко су, њих нико не узнемирава, али се од грађана Србије очекује да прихвате моралну и материјалну одговорност за злочин са којим нико од тих грађана нема ни најмање везе.

Како ће се посланици, који буду гласали за овакву резолуцију, моћи суочити са бирачима на следећим изборима.

¹¹ Види «Анализа губитака муслиманске колоне услед минских поља и борбених дејстава.» http://www.srebrenica-project.com/sr/index.php?option=com_content&view=article&id=63:2009-08-10-15-58-57&catid=12:2009-01-25-02-01-02

¹² Треба се присетити да је у својој анализи података добијених са тела ексхумираних из масовне гробнице др. Љубиша Симић идентификовао на стотине случајева са типом ране (од метка или металног фрагмента или само ових других) које одговарају ранама задобијеним у борбеним активностима, али које не подржавају тезу о погубљењима. То чврсто указује на чињеницу да су жртве из обе категорије сахрањиване заједно, без разлике, и да се Међународни кривични суд за бившу Југославију није нимало трудио да их раздвоји, или, што је подједнако важно, да направи правну разлику међу њима, што су, као судска институција, имали обавезу да учине.

Стефан Каргановић¹³

НЕ У НАШЕ ИМЕ!

Не, овде се не ради о злочину у Сребреници, за који грађани Србије не носе никакву одговорност (као ни грађани Републике Српске). Реч је о резолуцији на ту тему, коју припремају председник Тадић и Влада Србије.

Овај заверенички конципирани докуменат, недавно је био идејно лансиран као пробни балон да би се испитала реакција српске јавности. Њега још нико у овом тренутку текстуално није видео, а о томе јавност је по први пут индиректно сазнала из новинарских извештаја са недавног саветовања председника Тадића са шефовима српских дипломатских мисија у иностранству. Према расположивим информацијама, тај докуменат предвиђа неколико ствари које су са становишта државних интереса Србије и моралног и материјалног интегритета њених грађана – неприхватљиви.

Пре свега, када се одбаци реторичка камуфлажа наводне бригае о „српским жртвама“, битан елеменат те резолуције је усвајање пропагандне верзије сребреничких догађаја из јула 1995. године, а то неизоставно подразумева две ствари: (1) квалификација да је масакр бошњачких заробљеника у јулу 1995. било геноцид и (2) изричито или имплицитно, прихватање као тачне лажне цифре од 8.000 бошњачких жртава.

Затим, што је подједнако погубно, оваквим хипотетичким актом највишег представничког тела Србије, на иницијативу највишег представника њене извршне власти, Србија се повезује без икаквог повода са најгнуснијим злочиним. Прихватање одговорности за тај злочин држави без разлога калема страшну љагу која је сврстава у исти ред са нацистичком Немачком. Поред тога, после усвајања такве резолуције, већ иначе очајно осиромашене грађане Србије чека тужба за одштету, која ће у овом случају износити на десетине милијарди евра.

Питање, које грађани Србије сада морају да поставе је следеће: одакле потиче изненадно надахнуће њиховог председника да баш у овом тренутку, и на такав начин, покрене питање сребреничке резолуције? Зашто удахнути нови живот пропагандној причи о Сребреници, управо у тренутку када она, са целокупним апаратом лажи који је подупире, улази у терминалну кризу своје дискредитације? До те мере, да је судија Хашког трибунала, Кристоф Флиге, пре неколико месеци предложио да се у вези са Сребреницом прекине са употребом израза „геноцид.“¹⁴ А познати лингвиста Ноам Чомски изјавио је да, по његовом мишљењу, реч „геноцид“ треба резервисати за праве покушаје затирања читавих народа, какав је био онај коме су били изложени Јевреји. Ако баш морамо тај термин девалвирати његовим коришћењем за случај Сребренице, рекао је Чомски, онда за дело на које се он стварно односи ми морамо измислити неки нови израз.¹⁵

¹³ Председник холандске невладине организације „Историјски пројекат Сребреница.“ Њихова интернет презентација је на: www.srebrenica-project.com

¹⁴ *Der Spiegel*, 9 јули 2009.

¹⁵ ТВБиХ, „Поштено говорећи,“ јануар 2006. године.

Питање, како је председник дошао на идеју да се Сребреницом бави баш сада, посебно је интересантно када се има у виду да је он политичар. Уколико председник Тадић није изгубио везу са стварношћу, он свакако зна да оно што он предлаже велика већина грађана, у сваком облику, одлучно одбацује.

Самим тим, логички се поставља и потпитање: коме председник Тадић мисли да он одговара, грађанима Србије, или неком другом?

Шупљи аргументи. Ни један од аргумената, који је председник Тадић у прилог своје предлогу до сада понудио, није способан да издржи елементарну критику.

1. Сребреничка резолуција, којом би мит био проглашен за стварност, није корак ка помирењу на овим просторима, већ је то, на против, гаранција да ће фитиљ на бурету емотивног остата потпаљен још дуго времена. Усвајањем таквог става од стране званичне Србије, бошњачка страна биће подстакнута да се укопа још дубље у свом непомирљивом реваншизму. Сребреница је политичко средство за постизање групне кохезије и материјал за изградњу нечега налик на национални идентитет Бошњака. По истом образцу као код других проблематичних нација на Балкану, тај синтетички „идентитет“ не би се темељио на позитивним вредностима и на историјској зрелости свога субјекта, већ на деструктивном принципу комплекса „жртве“ и на вештачкој диференцијацији у односу на неког Другог.

Насушна потреба бошњачких маса сада није да званична Србија потврди обмане којима их њихово руководство кљука, него баш супротно од тога: да им понуди терапију истине. Они се морају суочити са чињеницом да током сукоба припадници њихове заједнице не само да јесу деловали као агресори на животе и на добра својих суседа, већ и да су то чинили на изузетно свиреп начин. Заправо, да су њихови суседи били жртве, у подједнакој мери као и они. Уколико би Србија направила грешку да прихвати фалсификовану верзију историје, која те чињенице искључује, то Бошњацима не чини услугу. Само би им пружио даљи подстицај да се уживе у улогу „жртве“ и да свест о својој улози извршиоца зверских злочина сасвим потисну. Последица те грешке неће бити допринос помирењу него трајно заостравање већ нимало пријатељских односа између две кључне заједнице у Босни и Херцеговини, од којих мир и стабилност апсолутно зависе. Још једна насушна потреба бошњачких маса је за пуном истином о догађајима у Сребреници у јулу 1995. – за коју су они и дан-данас ускраћени. Усвајање Резолуције засноване на садашњој митолошкој представи поменутих догађаја заправо би додатно зацементирало ту обману и спречило родбину жртава да сазнају шта се стварно десило, ко је то стварно организовао и ко је у томе стварно учествовао.

2. Подједнако је неоснована Тадићева злоупотреба циничног геста хрватског председника Месића, којим је помиловао убицу дванаестогодишње српске девојчице из Загреба Александре Зец. Тадић то користи у функцији промоције своје сребреничке резолуције. Ево начина како је Тадић тај жалосни догађај криво приказао: „Само таквом политиком,“ рекао је он, „можемо бранити и жртве породице Зец из Загреба... политика уважавања туђе патње и одавања поштовања туђим жртвама, омогућиће нам да ефикасније заступамо своје.“¹⁶

То је емотивна реторика која нема никакве везе са стварношћу.

¹⁶ Б92, 10 јануар 2010, види: <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/171810/Tadic-Osuda-Srebrenice-je-obaveza>

Ако оставимо по страни козметичке фразе за профани свет, политичка суштина предложене резолуције није у саосећању са туђом патњом, нити је у одавању поште жртвама. Да се све стварно своди на то, било би потпуно прихватљиво. Али постизање тих јавно истакнутих циљева могуће је без употребе магичних речи „Сребреница“, „геноцид“ и „8.000 бошњачких жртава“. Овде се ради о скривеној агенди чији је циљ нешто сасвим друго: држава Србија, безразложно прихвата одговорност за један гнусни злочин са којим ни она институционално, ни њени грађани, немају апсолутно никакве везе.

Изјава посланика и председника Социјалдемократске уније, Жарка Кораћа, предлагача фамозне Декларације у јулу 2009. године, да неће гласати за Тадићеву резолуцију, уколико она не буде садржала квалификацију *геноцид*,¹⁷ одаје целу игру и јасно потврђује да су идејним покретачима овог процеса најмање битни саосећање и поштовање према жртвама. Њих занима само једна ствар: политичко и морално уништење Србије и њено сврставање уз нацистичку Немачку везивањем за извршење најгнуснијег акта – геноцида. Такав исти став, на ничије изненађење, најавио је и Кораћев политички колега, Чедо Јовановић.¹⁸

3. Супротно тврдњи председника Тадића, усвајање сребреничке резолуције није захтев Хашког трибунала нити то представља „обавезу“ према њему. Трибунал је правосудно тело које захтева многе ствари, али он уопште не истиче захтеве или очекивања овакве врсте. Такву врсту политичких захтева испоставља једино Брисел. Ово је јасно из карактеристично дрских речи, упућених Србији, од стране Јелка Кацина, известиоца ЕУ за западни Балкан: „Резолуција мора бити донета пре 15. годишњице геноцида у Сребреници.“¹⁹ У комесарском тону, који недвосмислено шаље поруку ко се пита, Кацин је додао да је његов став о Сребреници „различит од оног који има председник Србије,²⁰ и да би „за Србију било боље да усвоји само једну резолуцију, и то о Сребреници, а не две, како је најавио Тадић, од којих би се друга односила на осуду српских жртава.“²¹

Са врло мало политичке маште из овога може се извести закључак, одакле наређења стижу. Уједно, то такође садржи и одговор на занимљиво питање: зашто председник ову непопуларну резолуцију везује за омражени Хашки трибунал, када је свесан чињенице да је то захтев који заправо потиче из структура Европске уније? Зато – очигледно – што би везивање ове непопуларне мере за ЕУ у очима српске јавности озбиљно нарушило кредибилитет једног кључног стуба политике коју Тадић и Влада воде. Прети опасност да би се у јавности могла покренути лавина критичких, и крајње незгодних, питања о мудрости „проевропске“ политике у целини.

Само јединствени и етнички неутралан текст. У Америци постоји народна изрека: када вам дају лимун, направите лимунуладу. (При том, у популарном говору метафора „лимун“ користи се обично за нешто што је дефектно или непожељно.) У

¹⁷ Блиц, 14 јануар 2010.

¹⁸ Данас, 16-17 јануар, 2010.

¹⁹ Политика, 14 јануар 2010

²⁰ На истом месту.

²¹ Блиц, 13 јануар 2010.

овом случају, „лимун“ са којим се српска јавност суочава је резолуција председника Тадића.

Неке ствари у животу су иреверзибилне, бар у политичком смислу, и за сада ова резолуција је једна од њих. Сама чињеница да је председник предложио свакако да представља огромну грешку и наноси велику штету. Али сада је лопта – да опет употребимо једну америчку умотворину – у нашем делу игралишта, и зато ми морамо одлучити шта ћемо учинити са њом.

Актуелно питање сада гласи: ако је већ неизбежно да се резолуција на ову општу тему у неком облику разматра, постоји ли варијанта која би била прихватљива?

Једина прихватљива варијанта сребреничке резолуције је она која је у складу са чињеницама и која поштује основне моралне постулате када се ради о односу према жртвама рата. То значи да, без увлачења српске државе и њених грађана у сферу одговорности, такав текст мора испоштовати бар два темељна принципа.

Пре свега, он мора бити јединствен. Усвајање посебне резолуције, која би се односила на српске жртве, било би изругивање над њима и практично би их ставило у инфериоран положај. Ако се иза резолуције не налази скривена политичка агенда, и ако је њена инспирација строго „вредносне и моралне“ природе, као што председник Тадић то тврди,²² онда захтев за јединственим текстом за све пострадале не би требало да представља никакав проблем. Ако стварно желимо да искажемо наше саучешће и поштовање према жртвама, ми то ни по коју цену нећемо учинити у два различита текста, од којих ће – то је потпуно јасно – само онај који се односи на политички коректну категорију жртава остати међународно забележен и признат. Онај други, чија би сврха у процесу изгласавања била само да омекша домаћу јавност и да јој баци прашину у очи, одмах после доношења политички и морално биће стављен *ad acta*.

Друго, да би био кредибилан, текст скупштинске резолуције мора бити писан етнички неутралним језиком. Неприхватљиво је прављење фарисејске разлике међу жртвама на националној основи. У истом даху морају бити осуђени сви злочини почињени од 1992. до 1995. године у сребреничком крају, и све жртве, без националног предзнака, морају бити стављене на исти план. Сваком, ко компетентно влада овом материјом и ко је упознат са догађајима, кристално је јасно да српске и муслиманске жртве Сребренице представљају једну интегралну моралну и форенсичку целину. Без једних, не би било других.

На ту чињеницу сликовито указује монографија «Страдање српске Сребренице: фотографски путопис кроз земљу јада и чемера» (Београд, 2010) чији је аутор близак сродник председника Тадића, др. Љубиша Симић. Ту књигу председник Тадић требало би да држи на свом писаћем столу и да је консултује често док буде трајала расправа на ову тему. Др Симић је током 2009. године боравио у тридесетак села сребреничког краја која су у трогодишњем периоду пре јула 1995 била разорена, а њихови житељи побијени и прогнани од стране суседа Бошњака. Све што је он тамо видео и доживео забележио је у око 200 слика које остављају неизбрисив утисак. Те жртве председнику и српској политичкој класи

²² *Политика*, 13 јануар 2010.

неумољиво упућују следеће питање: имамо ли и ми достојно место у вашој политичкој рачуници?

На исте чињенице упозорава и сведочанство својевременог команданта УНПРОФОР-а, ген. Филипа Моријона, изречено на основу његових личних и непосредних увида са терена у време када су се догађаји одвијали: „Нисам био ни најмање изненађен када су ме Срби одвели да ми покажу тела мештана која су била бачена у јаму, у једном селу недалеко од Братунца. То ме је довело до спознаје тог пакленог стања крви и освете ... у толикој мери да сам страховао од најгорег уколико би босански Срби успели да уђу у сребреничку енклаву.“²³

Генерал Моријон овако размишља даље о пакленој сребреничкој динамици акције и реакције:

„Страховао сам да локални Срби...имају жељу да се освете за све што се приписивало Насеру Орићу. Нису они желели да се освете само Насеру Орићу, већ и за своје мртве на дан православног Божића. Они су били у том пакленом циклусу освете. Све њих, мотивисало је нешто више од освете. Не само мушкарце. Жене, и целокупно становништво, били су прожети тиме ... То је било чиста мржња ... Нема горе мржње од оне која је усмерена према суседима и браћи.“²⁴

Ако немамо храбрости да поштено испитамо и објавимо све околности и узроке те обостране осветољубиве мржње, ми немамо морално право ни да се бавимо жртвама Сребренице нити да о њима доносимо било какве закључке или резолуције.

Резолуција Скупштине општине Сребреница – образац за резолуцију Народне Скупштине Србије. Таква, политички и етнички неутрална резолуција, којом би се ставила тачка на циклус мржње и освете, који помиње генерал Моријон, и којом се све жртве ратног безумља жале без разлике, не само да је могућа, она је на вероватно изненађење председника Тадића – већ била донета. Њу су 29 јуна 2005. године изгласали они који су најкомпетентнији да се баве тим питањем, одборници Скупштине општине Сребреница, међу њима 17 муслимана и 10 Срба. То су људи који о Сребреници и о злочинима почињеним у сребреничком крају знају најмање хиљаду пута више од председника Тадића и српских политичара.

Ево текста тог документа:

„1. Скупштина општине Сребреница осуђује све злочине који су се десили над свим грађанима општине Сребреница, а посебно злочине који су се десили у периоду од 10. до 19. јула 1995. године.

„2. Скупштина општине Сребреница тражи од надлежних органа РС и БиХ и међународних институција да се злочини што прије приведу суду како би осуда била правда и како би се скинула колективна одговорност народа, а ради боље будућности и суживота на овим просторима.

„3. Скупштина општине Сребреница апелује на све своје грађане да осуде све злочине из периода 1992 – 1995 године и да истрају у свом захтјеву да сви

²³ Транскрипт суђења Слободану Милошевићу, с. 31966, редови 12-19.

²⁴ Ibid., с. 31975, редови 8-18.

злочини буду санкционисани да би садашње и будуће генерације сребреничког краја заједнички изграђивале услове за своју бољу будућност са јасном поруком: да се сребреничка трагедија никад више не понови.“

Зашто председник Тадић прво не консултује све оне који су били сведоци страдања у сребреничком крају, или који нешто знају о томе, пре него што приступи формулисању своје резолуције?

Народ се пита! Писац ових редова био је 15. и 16. јануара у Бајиној Башти и Скеланима, на помену поводом седамнаестогодишњице напада бошњачких снага из сребреничке енклаве, и одржао је том приликом трибине на тему монографије др Љубише Симића о страдању села српске Сребренице. Очигледно незадовољни перспективом доношења једностране резолуције о Сребреници, присутни грађани су поставили питање, како би они могли у тој расправи да дођу до речи и да пројектованој резолуцији стану на пут?

У дискусији, која је уследила, искристалисао се став да грађани имају могућност да своје мишљење саопште највишим државним органима у облику „Петиције Влади и Народној скупштини Републике Србије.“ Следећег дана, петиција је била спремна и у року од петнаест минута њу је потписало 50 грађана.

У тексту те иницијативе грађана између осталог стоји:

„... очекујемо да ће бити донета само једна (резолуција) која је довољно широка да обухвати све жртве рата 1992. – 1995. године, и да ће се изричито односити на пострадале припаднике свих заједница које су настањене у Сребреничком крају. Сваки покушај раздвајања жртава по националном принципу, с тим што би се једна резолуција односила на Бошњаке, а друга на Србе, ми одбацујемо као недопустиву дискриминацију. Све жртве су једнаке и морају бити третиране заједно, без да једне добију предност на рачун других.

„Ми сматрамо да пројектована Резолуција неизоставно мора да садржи тачку у којој се помињу ничим изазвани напади на српска села Сребренице 1992. и 1993. године, током којих је страдало преко 1.000 мештана-цивила док је већина тих насеља била разорена до темеља, и у том стању она се налазе и данас.

„Апелујемо на Владу и Народну Скупштину Србије да не усвоје никакав текст који би се могао протумачити као прихватање одговорности Србије или њених грађана за догађаје у Сребреници у јулу 1995. године. Српска држава тиме би се без оправдања везала за један тежак злочин, а њени грађани били би без разлога изложени могућности исплаћивања баснословних репарација за догађаје са којима они немају никакве везе.“

Уколико се резолуција о Сребреници буде разматрала, Народна скупштина Србије мора усвојити онакав текст који ће посланици Жарко Кораћ и Чедо Јовановић одбити да потпишу. Само таква резолуција имаће шансу да буде прихватљива грађанима Србије.

НЕОПХОДНО ЈЕ ФОРМИРАТИ СКУПШТИНСКУ КОМИСИЈУ

Начин, како је 15. јануара 2009. године Европски парламент усвојио Резолуцију о Сребреници, представља класичан пример импровизације и злоупотребе људске патње и трагедије у политичке сврхе. Могуће је да предлагачи „Резолуције о Сребреници“ од Народне скупштине Србије сада очекују нешто слично како би се на брзину изгласао акт који им је потребан. Такви поступци посебно су забрињавајући када потичу од стране оних који вербално заговарају највише људске и демократске вредности, али чија пракса најчешће није у складу са тим декларативним начелима. Тај раскорак огледа се управо у начину како је Резолуција парламента ЕУ на ову тему била импровизирана и изгласана, у ноторном нескалду са правилником тела које га је усвојило.

У Правилнику Европског парламента [*Rules of procedure*, 16th edition, October 2008], правило 96 (1), стоји: „Парламент ће обезбедити највећи степен транспарентности у свом раду...“, а правило 114 (2) гласи: „Предлози (политичких група) доставиће се одбору који је задужен за њихово разматрање“ и (3) предвиђа да одбор затим, уз свој коментар, тај предлог шаље Парламенту. Никакав одбор Европског парламента по овом врло значајном питању није одржао јавну расправу било какве врсте. Никакав позив није био упућен заинтересованим странама да у таквој расправи узму учешћа и да изложе своје аргументе и изнесу чињенице за које сматрају да су битни за правилно и објективно сагледавање догађаја у и око Сребренице током ратног сукоба од 1992 до 1995 године.

Уколико Европски парламент није испоштовао ни ставке сопственог Правилника, које му изричито налажу транспарентност у поступању, нити је пружио могућност да се огласе онима који по овом питању имају мишљење различито од подносиоца Резолуције о Сребреници, онда је јасно да је на тај начин прогурана Резолуција Европског парламента лишена моралног ауторитета. Чињеница да је пленарна „дискусија“ по овако изузетно важном питању трајала само пола сата, и да је од неколико стотина чланова Европског парламента, учешће у њој узело само десетак посланика, и то углавном из редова предлагача, додатно појачава утисак да се ради о политичком театру, а не о правом парламентарном поступку који би могао послужити за узор младим демократијама источне Европе.

Очигледно је да је Резолуција Европског парламента од 15. јануара 2009. године одраз политичких притисака и договора, а не глас морала или савести „Европе.“ Ни суштински ни процесно, она не задовољава минималне услове за један озбиљан и морално одговоран парламентарни акт.

Народна скупштина Републике Србије не сме дозволити да њен приступ овом питању буде подједнако неодговоран, дилетантски и политички корумпиран, као што је то било случај са европским колегама. Посебан разлог за то је што се овде ради о држави којој су се српски посланици заклели на верност и о виталним интересима грађана, који су их изабрали.

²⁵ Холандска невладина организација која се бави прикупљањем документације везано за догађаје у и око Сребренице.

Одредбе Пословника Народне скупштине Републике Србије, уколико он буде био испоштован, народним посланицима пружају све могућности да предложеној резолуцији о Сребреници размотре на начин који задовољава критеријуме озбиљног парламентарног тела и који је у складу са оправданим очекивањима грађана по овако важном питању.

Члан 79 предвиђа да ће предложени акт одговарајући одбор Скупштине претходно размотрити и да ће после тога поднети извештај са мишљењем и предлозима. Јавност овог процеса се подразумева (видети Поглавље 12. Правилника). Ово је корак који је, у журби да донесе своју политички мотивисану Резолуцију, парламент ЕУ прескочио. Скупштина Србије сада има прилику да својим колегама у Штрасбуру одржи упечатљиву лекцију из одговорног парламентаризма.

Члан 40 Правилника предвиђа још једну – можда бољу – могућност за решавање овог питања од његовог препуштања одбору: то је да се формира скупштинска комисија да га темељно проучи, да сабере све доказе, и да на јавним седницама саслуша релевантне сведоке, па тек онда да састави извештај Скупштини са својим препорукама. Члан 75 Пословника оваквој скупштинској комисији даје право да од релевантних установа тражи податке и узима изјаве. Члан 76 предвиђа да се могу „ангажовати научне или стручне институције, као и поједини научни и стручни радници, ради проучавања појединих питања...“ То је начин рада установа које су свесне да полажу рачуне јавности и које се не играју са интересима своје државе и са будућношћу свога народа.

Тако је поступио холандски парламент 2003. године када је формирао комисију да испита околности везано за Сребреницу. Исто је учинила и Народна скупштина Француске 2000. године. У оба случаја, ове одговорне парламентарне установе са дугом традицијом одбиле су да формирају закључке на основу површних медијских извештаја и пропаганде. Има ли Народна скупштина Србије убедљив изговор да у свом разматрању питања Сребренице поступи другачије?

Невладина организација Историјски пројекат Сребреница ставиће све своје ресурсе на располагање Народној скупштини Србије да јој помогне да организује свеобухватну анализу догађаја у и око Сребренице између 1992. и 1995. године како би закључци Скупштине у односу на ово сложено питање били историјски валидни и морално оправдани.

Александар Павић²⁶

РАЗБИЈАЊЕ НЕИСТИНА О СРЕБРЕНИЦИ УЗ ПОМОЋ СТРАНИХ ИЗВОРА²⁷

У самој природи ствари, узрок се увек сматра битнијим од последица. Ако се хоће решити неки проблем, или ако се жели суочавање са његовим последицама, прво се мора кренути од узрока. У свету након Другог светског рата, логично се наметнула потреба суочавања са последицама тог, највећег сукоба у историји света, потреба за његовим дефинисањем, не само на *ad hoc* већ и на универзалној бази – дакле дефинисање и саме природе рата и ратних злочина – које би било уграђено у будући корпус међународног права. Из послератних суђења главним нацистичким злочинцима (1945-1946.), такозваних Нирнбуршких процеса, произашла су и такозвана Нирнбуршка начела, која је 1950. кодификовала Комисија за међународно право, на основу Резолуције 177 Генералне скупштине Уједињених Нација, као „Начела међународног права призната у Повељи Нирнбершког трибунала и пресудама Трибунала“.²⁸ У Начелу VI Нирнбершких начела, дефинисани су „злочини који су кажњиви према међународном праву“. На првом месту, под (а), наведени су „злочини против мира“:

“(i) Планирање, припрема, започињање или вођење рата агресије или рата који крши међународне уговоре, споразуме или гаранције;

(ii) Учешће у заједничком плану или завери ради извршавања било ког од аката поменутих под (i).“²⁹

У времену иза ратова који су се водили на тлу бивше Југославије током 1990-их, горе наведени део Нирнбершких начела је поништен,³⁰ бар када је реч о ономе што се зове „међународно право“ и његово бављење тим сукобима, оличено у Међународном кривичном суду за бившу Југославију, такозваном Хашком трибуналу. Разлози зашто је то тако нису предмет овог рада. Међутим, намеће се сам по себи закључак да земље које су биле покретачи оснивања Хашког трибунала, тј. западне силе предвођене са САД, нису виделе интерес у томе да се њихово чедо бави и њима самима, тј. да испита изворне „злочине против мира“ у које су можда и оне саме биле умешане, а који су представљале иницијалну капислу за избијање ратног пожара у бившој Југославији почетком 1990-их,. А у то време (Трибунал је основан 1993.) није било ни силе која је могла или желела да се западним силама у том њиховом науму супротстави. Јер, две незападне силе-чланице Савета безбедности УН, Русија и Кина, нису биле ни оно што су биле само

²⁶ Политиколог (У. Калифорније у Берклију, 1985.), некадашњи политички саветник Председника РС (авг. 1996. - јун 1997.), политички аналитичар и преводилац, аутор књиге „Забрањена истина о Сребреници: приручник заснован искључиво на старним изворима“.

²⁷ Текст реферата са Међународног симпозијума о МКТБЈ и Сребреници одржаног у Руској Академији Наука у Москви, 22 – 23 априла 2009. године.

²⁸ http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/7_1_1950.pdf

²⁹ Исто.

³⁰ *Билтен међународног кривичног суда за бившу Југославију бр. 5/6*: „Историја од Нирнберга до Хага – процедуралне разлике“, <http://www.un.org/icty/BL/05art5e.htm>

деценију раније, ни оно што ће (поново) постати само деценију касније – силе без којих се не може кројити ниједан истински „светски“ поредак.

Дакле, да се, којим случајем, Хашки трибунал конституише у садашњем времену, питање је да ли би уопште и могао да се конституише – а, ако и би, тешко да би могао да има исти облик. То само по себи већ наводи на закључак да природа тог трибунала није универзална (на крају, и сам Хашки трибунал је дефинисан као „*ad hoc*“ суд), и да је пре слика одређеног односа снага у одређеном историјском тренутку. С обзиром да је то случај, и да је данас однос снага у свету битно друкчији, још више се намеће потреба да се критички посматра цео сукоб у бившој Југославији, тј. цела тематику којом претендује да се бави и Хашки трибунал, преко којег се та слика првенствено и обликује. Свет, дакле, није више униполаран, и, стога, саме „вредности“ које је тај униполарни свет покушао да наметне као универзалне – али, на жалост, више снагом силе и новца него снагом права и аргумента – још мање треба да буду тако третиране у садашњем тренутку. Ако је, дакле, Хашки трибунал, у интересу сила које су га створиле, изоставио да се бави првоузрочним злочинима, на првом месту злочинима против мира, то не значи да се тиме не треба бавити, и да дешавања у бившој Југославији не треба гледати кроз ту призму – па и првенствено кроз ту призму. А све то у склопу једног новог, објективнијег, па што не рећи и ревизионистичког гледања на ствар. Јер, у време интернета и све бржих комуникација и дешавања, логично је и да појаве разних ревизионизама добију одговарајуће убрзање, да поретци и ставови који су важали пре само једну деценију већ буду сматрани за анахронизме.

Овај конкретан рад бави се питањем једног наизглед „локалног“ догађаја током сукоба у бившој Југославији – Сребреницом и дешавањима око ње у јулу 1995. Његов „ревизионизам“ лежи у томе што ће, кроз уста оних који нису део етничке групе – тј. српског народа – чији се припадници у „званичном дискурсу“, тј. дискурсу који је, уз кључну улогу управо Хашког трибунала, наметнут преко западних медија и западних политичких структура као „једини исправан“ – означавају као главни кривци за све оно што се, према том истом дискурсу десило у поменутом времену, испричати једну другу причу, која се непосредно коси с тим дискурсом. И, наравно, кроз призму пост-униполарног света, уз поновно, начелно враћање на помало заборављена Нирнбершка начела.

Дакле, за почетак, као што је Катон старији завршавао сваки свој говор речима „уосталом, Картагину треба разорити“, тако и свако ново трагање за истином о Сребреници и догађајима који су се у њој десили током јула 1995. – а и раније, треба не само завршити већ почети стављањем сребреничких догађања, као и читавог рата у Босни и Херцеговини, у прави контекст. Другим речима, оно што треба непрекидно понављати, начелно, у самом зачетку, сваком приликом, је то да су и рат у Босни и Херцеговини и догађања у Сребреници последице једног огромног, још увек некажњеног злочина – злочина против мира, из којег су произашле све потоње страхоте од почетка 1992. до закључивања Дејтонског мировног споразума, као и сва зла крв која се створила и ствара нестабилним и нерасчишћеним стањем које се гаји у Босни и Херцеговини од Дејтона до данашњих дана. Јер, то је тај први злочин, без којег сви потоњи не би били могући. А тај злочин против мира починили су 1) Савезна Република Немачка и Ватикан, својим противзаконитим признањима Словеније и Хрватске у децембру и јануару

1991,³¹ што је представљало непосредно кршење Хелсиншког завршног акта из 1975. године о неповредивости граница, осим мирним путем,³² као и Повеље Уједињених Нација, и широм отворило пут ширењу рата са Хрватске на БиХ, 2) САД, својим ништа мање противзаконитим признањем Босне и Херцеговине у априлу 1992,³³ 3) Алија Изетбеговић, председник босанских муслимана, и главни локални извршитељ злочина против мира у БиХ, који је, свесно и циљано, пропустио више прилика за смиривање ситуације у БиХ, пре него што је рат у тој бившој југословенској републици букнуо у марту 1992. године, као и у каснијим фазама, када су ратна разарања још увек могла да буду ограничена и сам рат скраћен.³⁴ Наравно, Изетбеговић то није чинио сам, нити се првенствено уздао у сопствене снаге,³⁵ што, наравно, није могло да измакне пажњи бар неким од припадника западног естаблишмента који су били непосредно умешани у мировне преговоре у БиХ.³⁶

³¹ Савезна Република Немачка донела је одлуку о признању 19. децембра 1991, одмах иза Исланда, с тим што је признање званично ступило на снагу признавањем Хрватске и Словеније од стране 12 земаља-чланица Европске заједнице, 15. јануара 1992. Ватикан је признао Хрватску и Словенију 13. јануара 1992.

³² То је, заправо, представљало акт агресије против једне суверене, међународно признате земље – тадашње Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Према Коначној пресуди Међународног војног трибунала за суђење главним немачким ратним злочинцима: „Инцирање рата агресије, стога, представља не само међународни злочин; то је врхунски међународни злочин, који се разликује од других ратних злочина у томе што у себи садржи сво акумулирано зло целине“. *Коначна пресуда међународног војног трибунала за суђење главним немачким ратним злочинцима* (30. септембар 1946.), став „Заједнички план или завера и агресивни рат,“ (између осталог, на <http://avalon.law.yale.edu/imt/judnazi.asp#common>).

³³ САД су признале БиХ, Словенију и Хрватску 7. априла 1992, дан пошто је ЕЗ признала БиХ.

³⁴ У свом осврту на књигу Џона Р. Шиндлера, *НЕСВЕТИ ТЕРОР: Босна, Ал Каида и успон глобалног михада*, (John R. Schindler, *Unholy Terror: Bosnia, Al-Qa'ida, And The Rise Of Global Jihad, Zenith Press, 2007*) (превод на српски, Растко Јовановић, Службени гласник, Београд, 2009.), Едвард Херман даје следећи кратак историјат Изетбеговићевих минирања мира: „Шиндлер тврди да су Изетбеговић и његова 'лењинистичка претходница исламиста' вероватно били најважнија снага која је произвела босанске ратове и распад земље. Босански Срби су покушали да постигну споразум са Изетбеговићем пре избијања било каквих борби, 1990, али 'муслимани нису показали никакво занимање' (63); договор са Србима о подели власти, постигнут у јулу 1991. након којег је Изетбеговић изјавио да су 'наше позиције веома блиске', пропао је, јер га се 'Изетбеговић одрекао само што је изашао из собе', а његова странка изјавила да 'неће учествовати ни у једном аранжману о подели власти са Србима'(71). Последњи покушај да се избегне велики рат, у фебруару 1992, довео је све три стране у Лисабон, где су сви потписали аранжман који је предвиђао јединствену државу која је давала значајну аутономију етничким регионима. Али, 'само што је пристао, Изетбеговић је променио мишљење'. Како каже Шиндлер: 'Лисабонски дебакл био је непосредни узрок рата'. (74).“ Edward S. Herman, „Safari Journalism: Schindler's *Unholy Terror* Versus the Sarajevo Safari's Mythical Multi-Ethnic Project“, <http://www.fifth-estate-online.co.uk/comment/safarijournalism.html>

³⁵ Исто: „Ово повлачење из Лисабонског споразума учињено је уз охрабрење америчког амбасадора [у Београду – прим аут.] Ворена Зимермана, а Шиндлер и други обавештени коментатори тврде да је Изетбеговићево одбијање да преговара било засновано на његовом уверењу и разумевању да ће моћи да рачуна на Сједињене Државе и НАТО у остваривању својих политичких циљева путем рата. Оно што је његова странка СДА (Странка демократске акције) желела, према страначком идеологу Цемалудину Латићу, било је бар 45 одсто Босне, плус Санџак (регион у самој Србији!), што је био циљ који 'Сарајево није имало шансе да постигне без значајне америчке војне помоћи' (202).“

³⁶ У свом огледу „Југославија: Хјуман рајтс воч у служби партије рата“ (Yugoslavia: Human Rights Watch in Service to the War Party, Edward S. Herman and David Peterson and George Szamuely), аутори

Ово је важно непрекидно истицати не само из политичких разлога, већ и из психолошких и из научних разлога. Психолошки гледано, пристајањем на то да се, без овакве претходне оградe, бавимо проблемом Сребренице, онако како су га поставили починиоци изворног злочина против мира и иницијатори рата агресије, ми себе у старту стављамо у дефанзиван положај, грчевито се борећи да побијемо пропагандне тврдње које долазе управо од изворних ратних хушкача и починилаца врховног злочина. А са научног становишта, без овакве претходне оградe, ми дозвољавамо да нам агресивна политика и пропаганда вештачки омеђе поље нашег испитивања, да нас сведу на бављење последицама изворног, некажњеног и још увек увелико игнорисаног злочина, и то тако да су изворни злочинци ти који оптужују а ми смо ти који се бранимо и налазимо доказе у нашу одбрану, бавећи се вештачки суженим пољем које обухвата само једном од последица њиховог – а не нашег – изворишног злочина.

Дакле, тек када изговоримо одговарајућу ограду на самом почетку (на пример: „Немачка, Ватикан, САД и Алија Изетбеговић су одговорни за све што се десило у Босни и Херцеговини после фебруара 1992, укључујући и дешавања у Сребреници“) – можемо да пређемо и на секундарне последице изворног злочина против мира и иницирања рата агресије, укључујући и догађања везана за Сребреницу, да пробамо да установимо и шта се ту десило, шта је пропаганда, шта истина, шта се зна а шта се не зна. Уз разумевање да наше истраживање није само пуко, форензичко трагање за истином, већ и исказ поштовања према свима који су невино страдали на том подручју, према свима онима који не би страдали, па и онима који не би били приморани да ратују на том подручју да није запаљен – а затим и одржаван – пожар општег рата.

Познато је, а то су истраживања попут оних која су вршили људи попут Миливоја Иванишевића и Љиљане Булатовић, да је, од пролећа 1992. до јула 1995. на подручју Сребренице страдало преко 3.000 Срба,³⁷ који су били жртве муслиманских снага из саме Сребренице и њене околине. То је, нажалост, прича

цитирају лорда Дејвида Овена: „Пишући о новим напорима Клинтонове администрације почетком 1993 да униште Венс-Овенов мировни план, који је паљанским Србима додељивао неких 42 одсто Босне и Херцеговине, уместо 49 одсто, колико је предвиђао Дејтон, главни преговарач Дејвид Овен објашњава да је Алија Изетбеговић повукао свој потпис са плана јер се 'осећао охрабрен америчким ставовима да одуговлачи док не добије бољу понуду'. Овен затим репродукује извод из једном телеграма којег је послао ране 1993. једном од својих помоћника у Вашингтону: 'Ова администрација брифује медије тако да појачава решеност оних муслимана који желе да наставе са ратом. Имамо [представника сарајевске владе у УН, Мухамеда] Шађирбеја који отворено говори свима да је америчка администрација рекла да они не треба да осећају никакву потребу да потпишу мапу.' Касније, Овен додаје да је 'нова администрација већ донела одлуку и била решена да елиминира [Венс-Овенов мировни план]... Обећали су да ће изнети алтернативу током следећих неколико седмица, али су у међувремену деловали решено да униште детаљан план којег су подржавали сви њихови савезници и који је био близу тога да буде прихваћен од стране зараћених страна. По свим стандардима међународне дипломатије, то је било скандалозно понашање. *Балканска Одисеја*, стр. 111-119. – Овде једноставно додајемо то да се ово дешавало ране 1993, а Дејтонски мировни споразум потписан је скоро три године касније, крајем 1995.“
<http://www.zmag.org/content/showarticle.cfm?ItemID=12200>

³⁷ У својој књизи *Сребреница јул 1995: у трагању за истином*, Миливоје Иванишевић је побројао, именом и презименом, 3287 српских „новомученика“ (укључујући и 344 из Хацића); поглавље: „Књига мртвих Срба Сребренице и Бирча 1992-1995, стр. 67-143. Хришћанска мисао, 2007, Београд.

која није добила заслужени публицитет, и која тек чека свој заслужени медијско-историјски третман. Но, овде неће бити речи о тим стравичним збивањима, већ о ономе што се десило на подручју Сребренице у јулу 1995. године, након уласка снага Војске Републике Српске у тај градић. Јер управо су дешавања у јулу 1995. године имала последице не само по локалну већ и по светску политику, управо је та дешавања западна медијска пропаганда преузела и обликовала у једно чисто политичко оружје, помоћу којег правда не само своју политику на просторима бивше Југославије, већ и у свету, и помоћу које покушава да контролише политичку сцену на истом простору и дан-данас. И, управо због чињенице да је „сребренички дискурс“ изворно обликован на Западу, то јест на исходишту изворног, ширег злочина против мирау БиХ, приступ овог рада лежаће у томе да понуди алтернативни „сребренички дискурс“ који је такође заснован на страним, скоро искључиво западним изворима, сматрајући да је то делотворан начин борбе против једностране верзије која се већ више од једне деценије путем западних мас-медија шири у вези збивања у Сребреници из јула 1995. године. Зашто?

Прво, тврдње или налази припадника сваког од народа који су учествовали у споља-изазваном грађанском рату у БиХ увек, чак и при употреби чисто научне методологије, могу да буду изложене оптужбама за „необјективност“. С друге стране, страни, а поготово западни извори за тако нешто веома тешко могу да буду оптужени. Не само зато што нису били непосредни учесници дешавања, већ и зато што је тешко идентификовати неки њихов лични интерес у свему томе. Напротив, ако је ишта било непрофитабилно са сваког могућег становишта од 1990. па до данас, то је било заступање онога што би се могло назвати „српском страном истине“. Тако нешто нити је могло донети материјалну корист, нити популарност, нити приступ медијима, фондовима и фондацијама. Већином је могло донети осуде, професионалне и личне неприлике, дисквалификације или покушаје личне и/или професионалне дискредитације. Зато су несрпски, а поготово западни извори о дешавањима у Сребреници у јулу 1995. посебно драгоцени. А, као што ће се видети, уз помоћ њих могуће је, у основним цртама, реконструисати цео ток дешавања и саставити верзију која се битно, суштински разликује од „званичне верзије“ о Сребреници. По тој „званичној верзији“, да подсетимо, снаге босанских Срба су 11. јула 1995. године ушле у тај градић у источној Босни и „побиле 7-8.000 мушкараца“ (мада тврдње иду и до 10.000 убијених), што је био „највећи злочин на тлу Европе након Другог светског рата“.

Сада ћемо, дакле, погледати још једну, „званично незваничну“ верзију, која, дакле, не мора да буде ништа мање валидна од оне „незванично званичне“.³⁸ Штавише, много је вероватније да је она та која је валидна, јер иза ње не стоји неки видљив интерес – ни политички, ни материјални, ни професионални. Постоји, изгледа, само жеља за истином. А то је суштина целог испитивања, зар не?

II.

³⁸ Делови који следе представљају, са малим изузецима, извод из књиге *Забрањена истина о Сребреници: приручник заснован искључиво на страним изворима*, Александар Павић, Легенда, Чачак, 2007. Друго издање.

Сужавајући, дакле, поглед на сама дешавања у Сребреници од 11. јула 1995. године па надаље, и ту ваља на прво место поставити причу о „првородном греху“, тј. о злочину против мира у самој сребреничкој микро-регији. Другим речима, и на том подручју су, у малом, чињене радње којима су се свесно подривале све могућности за одржавање локалног мира, које су, штавише, подстрекивале рат и ратна дејства у околини Сребренице и вештачки их продужавала. Основ тог деловања лежао је, на првом месту, у злоупотреби Сребренице као „Заштићене зоне УН“, која је требало да буде демилитаризована.

Према Резолуцији 819 Савета безбедности Уједињених Нација од 16. априла 1993. године, зона која обухвата Сребреницу и подручје око ње, проглашена је „Безбедном зоном УН“.³⁹ Убрзо затим (18. априла), посредством УНПРОФОР-а, постигнут је споразум о делимичној⁴⁰ а затим и потпуној демилитаризацији сребреничке енклаве.⁴¹ Међутим, погледајмо сада како се, према западним изворима, та „демилитаризована зона“ стварно користила.

Генерални секретар УН, у свом извештају од 16. марта, 1994, наводи да Армија Владе Босне и Херцеговине користи безбедне зоне „као локације где њене снаге могу да се одмарају, обучавају и опремају, као и да отварају ватру на српске положаје, тако изазивајући српску одмазду“.⁴²

У извештају од 30. маја, 1995, Генерални секретар УН, пак, наводи:

*“Последњих месеци, снаге (босанске) Владе су битно повисиле ниво војних активности у већини заштићених зона и њиховој околини, а многе од њих, укључујући Сарајево, Тузлу и Бихаћ, укључене су у шире војне кампање Владе... Влада такође држи знатан број војника у Сребреници (што у овом случају представља кршење договора о демилитаризацији)...”*⁴³

Јасуши Акаши, бивши Шеф мисије УН у БиХ, у чланку за *Washington Times* од 1. новембра 1995, сведочи:

*“Чињеница је да су снаге босанске Владе користиле 'заштићене зоне' не само у Сребреници већ и у Сарајеву, Тузли, Бихаћу и Горажду за обуку, опоравак и поновно снабдевање својих војника.”*⁴⁴

Погледајмо и део извештаја којег је Холандски институт за ратну документацију објавио у априлу 2002, а који је заснован на сведочењима припадника Холандског батаљона (“Dutchbat”) који су се налазили у сребреничкој “заштићеној зони” као припадници УНПРОФОР у време њеног пада у јулу 1995. (објављивање овог извештаја, осим што је открило и америчку улогу у снабдевању

³⁹ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/221/90/IMG/N9322190.pdf?OpenElement>

⁴⁰ Извештај Генералног секретара УН у вези Резолуције 53/35 Генералне скупштине УН (А/54/549, 15.11.1999.), став 59-62, <http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/TestFrame/4e8fe0c73ec7e4cc80256839003eeb04?OpenDocument>

⁴¹ Исто, став 65.

⁴² Исто, став 128

⁴³ S/1995/444, 30 May 1995, REPORT OF THE SECRETARY-GENERAL PURSUANT TO SECURITY COUNCIL RESOLUTIONS 982 (1995) AND 987 (1995), p. 11 (<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/160/38/PDF/N9516038.pdf?OpenElement>).

⁴⁴ *Washington Times*, November 1, 1995, (цитирано у Stella Jatrás, “Srebrenica - Code Word to Silence Critics of US Policy in the Balkans”, 31.7.2000. <http://www.antiwar.com/orig/jatras3.html>).

екстремних муслиманских снага у БиХ, довело је, између осталог, и до пада холандске Владе):

“Наводна демилитаризација енклаве била је практично мртво слово на папиру. Босанска војска (АБиХ) је водила свесну стратегију ограничених војних напада ради везивања релативно великог дела армије босанских Срба (ВРС), са циљем да се спречи њено премештање у пуној снази у главну зону ратних дејстава око Сарајева. Ово се такође радило из сребреничке енклаве. Снаге АБиХ нису се уздржавале од кршења свих правила у окршајима са ВРС. Изазивали би ватру од стране босанских Срба а затим се повлачили под заштиту јединице Холандског батаљона, која би тиме ризиковала да буде ухваћена између две ватре.”⁴⁵

Још један вредан поглед на „безбедне зоне“ с војног становишта долази из пера америчког мајора Стивена Г. Стјуарта:

„Босанска влада је јасно схватала да су ове безбедне зоне пружале тактичке одскочне даске за војне операције ради враћања изгубљене територије. Безбедне зоне су претворене у потпуно заштићене војне базе операција у срцу територије босанских Срба. Снаге босанске владе добијале су фактичку ваздушну подршку и заштиту од очекиваних војних последица. С друге стране, босански Срби су изгубили иницијативу и били ограничени дугачким спољним линијама фронта, које су биле непосредан резултат покушаја одбране ових шест безбедних зона. Јасно је да, без ових безбедних зона, босанска влада никад не би добила неопходни предах за обуку, опремање и постављање респектабилне војске.”⁴⁶

Ево и једног новинарског осврта на ову тему, извода из аналитичког чланка Кристофера Цејмса, под насловом “Геноцид или пропаганда?”, из британског “Морнинг стар” од 11. јула 2005:

“Уистину, веома мали део Сребренице, онај средишњи, је био демилитаризован, што је муслиманским борцима давало одрешене руке да оперишу из приградских и других оближњих зона, из којих су организовали убилачке нападе на околна српска села.

Снаге злогласног муслиманског команданта Насера Орића изазвале су масовно крвопролиће између 1992-95. из свог упоришта у Сребреници, масакрирајући најмање 1.300 српских цивила и рањавајући њих неколико хиљада.”⁴⁷

И, на крају, нешто много више од аналитичке констатације – оно што би се у суду назвало “корпус деликти”, из извештаја *Washington Post*-а направљеног у самој Сребреници, од 16. фебруара 1994. - у време када је Сребреница наводно била “демилитаризована”, као “заштићена зона” УН:

⁴⁵ *Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie*, "Srebrenica, a "Safe Area" ("Сребреница, 'безбедна зона")", 2. април, 2002. (<http://www.srebrenica.nl/en/>).

⁴⁶ *Safe Areas in Bosnia: Their Impact on the UN Peacekeeping Operation and the Bosnia Civil War (Безбедне зоне у Босни: њихов утицај на мировну операцију УН и босански грађански рат)* Аутор: [Stephen G. Stewart](#); [ARMY COMMAND AND GENERAL STAFF COLL FORT LEAVENWORTH KS](#), магистарска теза за Командни и генералштабни колеџ Армије САД, 7. јун 1996. <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA312245&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>

⁴⁷ Christopher James, "Genocide or Propaganda?", *Morning Star*, (U.K.), 11.7.2005. (постављено и на <http://listserv.buffalo.edu/cgi-bin/wa?A2=ind0507&L=twatch-1&D=1&O=D&F=P&P=28197>).

“Ратни трофеји Насера Орића нису окачени о зид његовог удобног стана. Они су на видео-касетама: спаљене српске куће и безглави српски мушкарци, са њиховим патетично згрченим телима.

‘Морали смо да употребимо хладно оружје те ноћи,’ објашњава Орић док се сцене мртвих мушкараца искасапљених ножевима смењују на његовом Сони телевизору... Излежавајући се на удобном каучу, обучен од главе до пете у маскирну униформу, са грбом Армије САД поносно пришивеним преко срца... командант Орић је најжешћи момак у овом муслиманском граду тј. Сребреници, коју је Савет безбедности УН прогласио заштићеном ‘безбедном зоном’.”⁴⁸

Дакле, Алија Изетбеговић, вођа босанских муслимана, уз помоћ западних сила, на челу са САД, чинио је све да се не постигне мир у Босни и Херцеговини, тј. све док не постигне унапред дефинисане циљеве своје странке и оног дела народа у БиХ који ју је подржавао.. Свесно гурајући свој народ у борбу против тада јачег и боље наоружаног противника (прво ЈНА, а затим и Војске Републике Српске), Изетбеговић је, опет уз спољну, већином западну помоћ, свесно жртвовао на хиљаде својих сународника ради постизања државно-политичких циљева. У склопу те политике, коришћена су разна средства, једно од којих је било и коришћење тзв. „безбедних зона“ у БиХ, од којих је једна била и Сребреница, у војне сврхе, што је излагало све који су се налазили у њима свим могућим страхотама рата, од немаштине и рањавања до заробљавања и погибије. Номинално „јачи“ противник, снаге босанских Срба, суочен са одбијањем сопствених мировних иницијатива и противником спремним да „жртвује мир за суверенитет“ очигледно није имао избора осим да се бори. Врата трагедије била су широм отворена. Но, упркос томе, да ли се трагедија стварно и десила – тј. да ли се десило оно што исти они који су подржавали Изетбеговића у његовом деструктивном, самоуништавајућем (по босанске муслимане) подухвату тврде да се десило? Пратимо сад причу о самом паду Сребренице кроз изворе неких других, објективних западних и несрпских извора.

III. УЛАЗАК У СРЕБРЕНИЦУ - НЕЛОГИЧНОСТИ СА ВОЈНОГ СТАНОВИШТА

Једна од многих нелогичности у “званичној верзији” сребреничких догађаја лажи у чињеници да је муслиманска војска у Сребреници била не само добро наоружана већ и супериорна у односу на српске снаге које су је окружавале, тј. више него способна да се заштити - да је то желела. У свом чланку за потребе Сребреничке истраживачке групе, “Игра бројки” из јула 2005, новинар Би-би-си-ја и члан групе Џонатан Рупер најпре анализира стање муслиманских снага:

“По свим сведочењима, било је најмање 5.000 наоружаних војника Армије БиХ у Сребреници - а вероватно и много више. По тврдњама снага УН које су се налазиле у самој заштићеној зони, Армија БиХ у Сребреници била је добро наоружана - итавише, припадници Холандског батаљона забележили су прилив најмодернијег наоружања и комуникационе опреме у Сребреницу током 1995.

⁴⁸ John Pomfret, “Weapons, Cash and Chaos Lend Clout to Srebrenica's Tough Guy,” (“Оружје, новац и хаос дају додатну тежину сребреничком жестоком момку”), *Washington Post*, February 16, 1994.

Такође, браниоци града били су укупани у одлично утврђене положаје. У светлу свега овога, било је велико изненађење када су чини се врло малобројне снаге Војске босанских Срба заузеле градић готово без отпора а затим наводно савладале и побиле неупоредиво надмоћне снаге састављене од добро наоружаних људи током наредних дана.⁴⁹

Да су се добро наоружане снаге босанских муслимана ненадано повукле из Сребренице потврђује и део већ поменутог извештаја Холандског института за ратну документацију:

“Гледајући уназад, нема индиција да је повећана активност ВРС у источној Босни почетком јула 1995. била усмерена на било шта друго осим на неутралисање сребреничке заштићене зоне и пресецање главног пута према Жепи. План кампање је сачињен 2. јула. Напад је започео 6. јула. Био је толико успешан и напшао је на толико мало отпора да је увече 9. јула одлучено да се иде даље и види да ли је могуће заузети целу енклаву.”⁵⁰

(Овде такође треба обратити пажњу и на чињеницу да Холанђани признају да “нема индиција” да је циљ целе операције био ишта друго до “сузбијање сребреничке заштићене зоне”, коју су већ и сами Холанђани окарактерисали као све само не “демилитаризовану”. Ово је важно из разлога што негира доказе о постојању било каквог срачунатог “геноцидног плана” од стране босанских Срба.)

Осврћући се затим на бројчано стање српских снага, Рупер цитира извештај Мајкла Еванса, дугогодишњег, високо цењеног војног дописника лондонског Тајмса, у чланку за исти лист, од 14. јула, 1995:

“Постоје извештаји да је до 1500 Срба учествовало у нападу на Сребреницу, али су обавештајни извори оценили да је главни напад извело око 200 људи, са пет тенкова. ‘Била је то операција прилично ниског нивоа, али из неког неразумљивог разлога, војници Владе БиХ нису пружили превелики отпор,’ рекао је један извор.”⁵¹

Пишући за један од најугледнијих светских листова у области одбране и безбедности, британски Jane’s Defence, војни аналитичар Тим Рипли преноси да су пре њеног пада холандске снаге:

“...виделе босанске снаге које су бежале из Сребренице како пролазе поред њихових посматрачких пунктова наоружани најновијим противтенковским наоружањем. Ови и други слични извештаји унели су сумње међу УН-овим официрима и међународним новинарима.”⁵²

Португалски официр Карлос Мартинс Бранко био је један од главних УН-ових посматрача на терену у Сребреници током јула 1995. Касније је предавао на Институту Европског универзитета у Италији. Бранко је 4. марта 1998. пренео своје

⁴⁹ Jonathan Rooper, “The Numbers Game“, *Сребреничка Истраживачка група*, <http://www.srebrenica-report.com/numbers.htm>

⁵⁰ Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, “Srebrenica, a “Safe Area”.

⁵¹ “Muslim soldiers ‘failed to defend town from Serbs“, Michael Evans, *The Times*, 14 July 1995 (цитирано у <http://www.srebrenica-report.com/numbers.htm>).

⁵² Tim Ripley, *Jane’s Defence*, цитирано у “Conclusions of Srebrenica Research Group“ (“Закључци Сребреничке истраживачке групе), <http://www.srebrenica-report.com/conclusions.htm>

⁵² Carlos Martins Branco, “Was Srebrenica a Hoax?”

виђење сребреничких догађаја на једном интернет сајту при Државном Универзитету Њујорка у Бафалу, што је убрзо преузето од стране других сајтова, тако да сада чини незаобилазно штиво за све Интернет истраживаче праве истине о Сребреници. Говорећи о привидним војним нелогичностима везаним за пад Сребренице, он пише:

“...Муслиманске снаге нису чак ни покушале да искористе своју предност у тешкој артиљерији која је била под контролом снага Уједињених нација, иако су у то време имале све разлоге за то...

Недостатак војног одговора је у јасној супротности с офанзивним ставом који је карактерисао снаге одбране у ранијим опсадним ситуацијама, када би оне обично извеле жестоке нападе на српска села у околини енклаве, изазивајући велике жртве међу српским цивилима.

Међутим, у овој ситуацији, с обзиром на медијску пажњу концентрисану на овај простор, војничка одбрана енклаве би разоткрила стварно стање у зонама безбедности и показала да те зоне никад нису ни биле стварно демилитаризоване, како се тврдило, већ су биле уточиште за добро наоружане војне јединице. Војни отпор би довео у опасност слику 'жртве' која је тако пажљиво грађена, и за коју су муслимани сматрали да је неопходно да се одржи.”⁵³

На крају, најједноставнији одговор на “чудно” понашање бројчано и оружаном супериорних снага босанских муслимана у Сребреници даје не западни, већ “инсајдерски”, муслимански извор – Ибран Мустафић, оснивач Изетбеговићеве СДА странке у Сребреници, посланик у скупштини Федерације БиХ, кога су српске снаге заробиле по уласку у Сребреницу (а затим и пустиле!). Одговори које је он дао у интервјуу сарајевској “Слободној Босни” од 14. јула 1996. говоре сами за себе:

“Ко су људи које оптужујете и људи којима не верујете?”

- Сценарио за издају Сребренице је свесно припремљен. Нажалост, у тај посао су умешани босанско Председништво и команда Армије...

Које су биле последице напада организованих из демилитаризоване зоне за житеље Сребренице?

- То је било свесно давање повода српским снагама да нападну демилитаризовану зону.

Ко у Сребреници је прихватио извршење ових наредби?

- Исте личности које су, у лето 1995. напустиле Сребреницу без огреботине... Добро је познато да је та екипа успела да се извуче и са собом поведе, осим стараца, децу и коње...”⁵⁴

Укратко речено, произилази да је део муслиманских снага извео класичну “намештаљку”, и то на рачун сопственог цивилног становништва. Ево шта каже

⁵³ Carlos Martins Branco, “Was Srebrenica a Hoax?

Eye-Witness Account of a Former United Nations Military Observer in Bosnia“ (“Да ли је Сребреница превара? Лично сведочанство једног војног посматрача УН у Босни“), постављено, између осталог, на <http://globalresearch.ca/articles/BRA403A.html>

⁵⁴ “Predsjedništvo i ratna komanda su žrtvovali Srebrenicu“, Intervju sa Ibranom Mustafićem, *Slobodna Bosna*, Sarajevo, 14. juli, 1996 (постављено у целисти на <http://www.srebrenica-report.com/sacrificed.htm>).

Извештај Генералног секретара УН под насловом “Пад Сребренице”, од 15. новембра 1999:

“Неки преживели чланови сребреничке делегације изјавили су да је председник Изетбеговић такође рекао да је сазнао да је НАТО интервенција у Босни и Херцеговини могућа, али да би могла да се деси једино када би Срби упали у Сребреницу и убили бар 5.000 људи. Председник Изетбеговић је категорички демантовао да је тако нешто рекао.”⁵⁵

Поменути извештај се односи на интервју дат сарајевским “Данима” 22. јуна 1998. од стране бившег Шефа полиције у Сребреници, Хакије Мехољића, у којем он цитира Изетбеговићеве речи делегацији из Сребренице:

“Знаете, мени је Клинтон нудио у априлу '93. године (након пада Церске и Коњевић Поља, прим.а.) да четничке снаге уђу у Сребреницу, изврше покољ пет хиљада муслимана и тад ће бити војна интервенција.”⁵⁶

А што се тиче вредности Изетбеговићевог демантија, којег извештај Генералног секретара УН наводи, Мехољић каже:

“Наша делегација је била састављена од девет људи, један је међу нама био из Братунца и најжалост једини он није жив, а сви остали из делегације су живи и то могу потврдити.”⁵⁷

А што се тиче вредности било чега што је Изетбеговић изговорио током рата, о томе можда најбоље сведочи њему пријатељски настројен а нама добро познати и нешто мање “пријатељски” настројени Бернар Кушнер, садашњи Министар спољних послова Француске, коме се, како преноси у својој аутобиографији “Ратници мира”, Изетбеговић на самрти исповедио:

“Није било никаквих логора смрти, колико год да су та места била ужасна... Мислио сам да ће моји наводи изазвати бомбардовање [против Срба].”⁵⁸

Значи, до зуба наоружане муслиманске снаге, које су током претходног времена употребљавале тзв. заштићену зону у Сребреници за базу из које су нападале околна српска села и чиниле свирепе покоље над цивилима, одједном решавају да се повуку пред релативно малобројним српским снагама, напуштајући уточиште које је лако могло да се брани, и које је УН узео под своје “покровитељство”. Како објаснити такву “великодушност” - осим у светлу потребе да се од “пада” Сребренице најзад направи повод за страну интервенцију, с унапред одређеним “минималним” бројем “жртава” неопходним да се ствар оправда - а успут и скрене пажња с истинског злочина етничког чишћења Републике Српске Крајине који је предстојао, а који је, међутим, спадао међу “званично одобрене” војне акције.

⁵⁵ “The Fall of Srebrenica” [A/54/549], *Report of the Secretary-General pursuant to General Assembly resolution 53/35*, November 15, 1999, par. 115 (“Пад Сребренице”, Извештај Генералног секретара УН), постављено и на

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/348/76/IMG/N9934876.pdf?OpenElement>.

⁵⁶ Hakija Meholic, Predsjednik SDP Srebrenica: “5000 Muslimanskih glava za vojnu intervenciju“, *Dani*, Sarajevo, 22. juni, 1998. (постављено и на <http://www.bhdani.com/arhiva/78/tekst278.htm>).

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Bernard Kouchner, *Les Guerriers de la Paix*, Paris: Grasset, 2004, pp. 372-4 (цитат преузет из чланка “Srebrenica and the Politics of War Crimes“, by George Bogdanich, *Defense & Foreign Affairs Special Analysis*, Volume XXIII, No. 62, July 17, 2005, постављено и на <http://www.srebrenica-report.com/defense.htm>).

IV. ПРВА СВЕДОЧАНСТВА О ТОМЕ ШТА СЕ ДЕСИЛО

Пре него што видимо каква су прва западна сведочанства о ономе шта се десило у Сребреници након њеног пада пренели западни извори, да стекнемо и мали увид у то како је, за потребе успешне представе, део муслиманских снага из Сребренице поступао са сопственим народом, у традицији улице Васе Мискина и Маркала 1 и 2. Опет цитирамо Ибрана Мустафића, чије је сведочење крајње индикативно:

“- ...Када је колона која је покушавала да се извуче из Сребренице пресечена напола, екипа привилегованих, коју сам раније поменуо и која је имала дозволу да напусти енклаву, једноставно је наставила даље, притом бацајући летке иза себе...

Ко је бацао летке и шта је на њима писало?

- Оставили су иза себе знакове на којима је писало да је терен миниран да би што је више могуће збунили народ који их је пратио. Разговарао сам са пуно људи који су изашли из Сребренице без повреда и који нису припадали тој екипи; када су ми испричали шта се успут дешавало, разбеснео сам се...”⁵⁹

Мустафићеве наводе о пометњи међу народом који се повлачио из Сребренице, међусобним сукобима и лутању по минским пољима потврђују и два западна извора. Тако Џонатан Рупер преноси:

“И холандски мировни контингент (тзв. 'Dutchbat') у Сребреници, и обавештајни официри британских специјалних јединица 'САС', који су се налазили у граду када је пао, били су сведоци огорчених борби између самих муслимана у Сребреници кратко време пре него што су Срби ушли у град. Сведочанства сугеришу да их је можда око 100 погинуло, и да су њихова тела остављена тамо где су пала. Такође постоје извештаји да је знатан број муслимана погинуо прелазећи минска поља која је њихова страна поставила.”⁶⁰

У својој књизи, “Сулуди крсташи: Југославија, НАТО и западне заблуде“, из 2002. године, новинар и аутор Дајана Џонстон описује хаос који је владао у Сребреници у то време:

“Неки су хтели да се предају, али је већина одлучила да се пробије кроз српске линије и да побегне. По свим сведочењима, овај хаос се додатно умножио приликом дугог повлачења. Дешавали су се лудачки призори, у којима су збуњени војници упадали у српске заседе, понеки пут узвраћајући ватру, понекад пуцајући једни у друге или чак извршавајући самоубиства.”⁶¹

Међутим, пре него што се прашина и слегла, бука о почињеном “масакру” већ је почела да заглушује све напоре да се утврди шта се стварно десило. На срећу, неки гласови се нису бавили пропагандом, већ чињеницама.

Један од првих западних извештаја са терена стиже од холандског капетана Схутена, јединог официра УН у Братунцу у време наводног масакра, који је холандском листу *Het Parool*, 27. јула, 1995, посведочио следеће, осврћући се на

⁵⁹ “Predsjedništvo i ratna komanda su žrtvovali Srebrenicu“.

⁶⁰ Jonathan Rooper, “The Numbers Game“.

⁶¹ Diana Johnstone, *Fool's Crusade: Yugoslavia NATO and Western Delusions*, Pluto: 2002, London, цитирано у Christopher James, “Genocide or Propaganda?“, *Morning Star*.

већ започету медијску кампању, којој, за разлику од њега, нису били потребни никакви "докази":

"Сви папагајски понављају речи других, али нико не показује чврсте доказе. Примећујем да у Холандији људи желе да по сваку цену докажу да је геноцид почињен... Ако је било егзекуција, Срби су их онда проклето добро сакрили. Зато ја ништа од тога не верујем. Дан после пада Сребренице, 13. јула, стигао сам у Братунац и тамо остао осам дана. Могао сам да идем куд год сам хтео. Имао сам сву помоћ на располагању; нигде ме нису заустављали..."⁶²

Рупер преноси да је и другима дат отворен приступ одмах после пада Сребренице:

"...неких 30 страних новинара је посетило област Сребренице убрзо после њеног пада. Ниједан није објавио било какву потврду оптужби о масовним убијањима, а један од њих, Жак Мерлино из француске телевизије Антена 2 (Jacques Merlino, Antenne 2), известио је да није пронашао ништа."⁶³

УН су убрзо почеле да испитују и избегле из Сребренице, који су били смештени у околини Тузле, о евентуалним кршењима људских права. С тим у вези, Тим Бучер из лондонског Дејли телеграфа од 24. јула, 1995. пише:

"Након пет дана интервјуисања, главни истражитељ Уједињених нација по питању наводних кршења људских права за време пада Сребренице није нашао ниједно сведочење о злочинима из прве руке.

Високи комесар УН за људска права, г. Хјуберт Виленд (Hubert Wieland) изјавио је јуче: '... нисмо нашли никога ко је својим очима видео неки злочин.'

...Г. Виленд је стигао у Тузлу, босански град у који су одведене готово све избеглице из Сребренице, заједно с тимом истраживача ради скупљања доказа о кршењу људских права... Он је рекао да је његов тим разговарао с великим бројем муслимана у главном избегличком кампу на тузланском аеродрому и у другим сабирним центрима али да ниједан непосредни сведок није нађен..."⁶⁴

Наслов и извод из извештаја Пол Квин Цаца за амерички *Boston Globe* од 27. јула 1995. ово потврђује:

"[Наслов] 'Наводи о злочинима још увек непотврђени; америчко војно извиђање открива мало тога'

Клинтонова администрација још увек није дошла до независних потврда о злочинима у Сребреници, али не сумња да су се они ипак десили..."⁶⁵

Дакле, непосредни сведоци се не могу наћи, иако су тада утисци били најсвежији, а трауме најочигледније. Међутим, оно што је, осим недостатка доказа занимљиво је последњи пасус из претходног извештаја - јер он показује да је, упркос томе, Клинтонова администрација "пресуду" већ донела, "не сумњајући" да су се злочини, ипак, десили! И ту уопште није било битно што се чак и у највишим

⁶² *Het Parool*, 27. јули, 1995, сведочење капетана Схутена (Schouten), цитирано у тексту, René Grémaux, Abe de Vries, "Deconstruactie van een trauma" ("Деконструкција једне трауме"), *De Groene Amsterdammer*, Amsterdam, 13. март 1996.

⁶³ Rooper, "The Numbers Game".

⁶⁴ Tim Butcher, "Serb Atrocities In Srebrenica Are Unproved" ("Српски злочини у Сребреници нису доказани"), *Daily Telegraph*, July 24, 1995. цитирано у Rooper, "The Numbers Game".

⁶⁵ Paul Quinn-Judge, "Reports of atrocities unconfirmed so far; US aerial surveillance reveals little", *Boston Globe*, July 27, 1995, цитирано у Rooper, "The Numbers Game".

нивоима Стејт департамента знало да доказа једноставно - нема. Наиме, Рупер наводи поверљиву електронску пошту која му је дата на увид:

“Један бивши званичник америчког Стејт департамента који је задржао блиске везе с бившим колегама на врло високим нивоима написао је током 1997. да му је речено да Одсек за јужно-централну Европу Обавештајног бироа Стејт департамента 'није видео ништа, понављам ништа, што би потврдило наводе из штампе. ' Он је додао да је особа која му је ово пренела имала приступ најповерљивијим информацијама и да би 'морала да зна' (нагласци у оригиналу - прим. прев.) за постојање било какве врсте те информације.”⁶⁶

Размишљајући логично, "недостатак сумње" од стране Клинтонове администрације да се "злочин ипак десио" пре налажења било каквог доказа о њему може да значи само једно: да се за "злочин" знало унапред. Дакле, или је Клинтонова администрација била у дослуху с организаторима "злочина" па је знала да се он десио пре свих других, или је унапред знала "сценарио" по којем ће теза "почињеног злочина" бити разрађена. Трећег нема. Потврду оваквом размишљању дао је већ поменути Хакија Мехољић у једној изјави за штампу поводом доласка сада већ бившег председника Клинтона на отварање споменика сребреничким жртвама у лето 2003, изјавивши да се “злочинац увек враћа на место злочина”.

Враћајући се току дешавања из тог доба, паралелно с “пресудом” изреченом од стране Клинтонове администрације дигнута је већ крајем јула 1995. и оптужница Хашког трибунала против Радована Караџића и Ратка Младића - да поновимо: без икаквих доказа. Супротно свим правилима правног поступка и правде уопште, "лов за доказима" ће уследити тек накнадно. Али, постигнуто је оно што се хтело. По речима Ричарда Холбрука, једног од архитеката Клинтонове балканске политике, у изјави за ВВС:

“Схватио сам да је Трибунал за ратне злочине врло драгоцено оруђе. Употребили смо га да би искључили два најтраженија ратна злочинца у Европи из Дејтонског процеса и употребили смо га да оправдамо све што је уследило.”⁶⁷

Хвала Холбруку на отворености, која му, мора се признати, никада није мањкала. Дејтонски преговори су већ били спремни за јесен, а “два најтраженија ратна злочинца” (значи, нема више говора о томе да су они само осумњичени, него су већ и проглашени кривим) већ су имала “пресуду” изречену против себе - и то пре налажења доказа, а о суђењу да и не говоримо. Ко погоднији од Холбрука да покаже да је Хашки трибунал ту само да би “озаконио” оно што је већ политички одлучено?

На крају, скоро као фусноту, поменимо и то да је почетком 2005. године, имајући, дакле читаву деценију на располагању да нађе бар неког сведока, др Дик Схунурд из холандског Института за ратну документацију морао да изјави:

“Било је немогуће током наших истраживања у Босни да нађемо било кога ко је био сведок масовних убистава или ко би говорио о судбини несталих мушкараца.”⁶⁸

⁶⁶ Rooper, “The Numbers Game“.

⁶⁷ Цитирано у George Bogdanich, “Srebrenica and the Politics of War Crimes“, *Defense & Foreign Affairs Special Analysis*, June 17, 2005.

⁶⁸ Dr Dick Schoonoord, цитирано у Rooper, “The Numbers Game“.

Што, међутим, није у међувремену спречило медије и Хашки трибунал да "раде свој посао".

Ко има очи да види, видеће. Неко ће видети истину. А неки ће видети чак и "нестале" - и то као "жртве". Све зависи од мотива.

V. ТРАГОМ ПРАВЕ СУДБИНЕ "НЕСТАЛИХ" ИЗ СРЕБРЕНИЦЕ

Овде вреди изнова подвући чињеницу да не постоје материјални докази за тврдњу о "7-8.000" убијених муслимана, већ да је та произвољно утврђена (или, по Алији Изетбеговићу, наручена од стране Клинтонa) цифра добрим делом произишла из нагађања (стварних или измишљених) о "несталима" из Сребренице. У детаљној анализи сребреничког феномена за британски Интернет сајт "Спајкд" под насловом "Како је Сребреница постала 'поучна прича'?", Тара Мекормак, каже:

*"...цифра од 8.000 није доказана, већ је процена направљена на основу разних спискова несталих. Досад је Хашки трибунал идентификовао 2.032 тела од 5.000 која су ископана. И, док нека тела носе ознаке жртава убиства, ране на многим телима указују на смрт у ратним дејствима. Штавише, с обзиром да је цела област била поприште жестоких борби од 1992. године, за очекивати је да је било мноштво жртава на обе стране и да су многи сахрањени тамо где су и пали."*⁶⁹

А треба поновити и то да је било и међумуслиманских борби пре и приликом повлачења из Сребренице, у којима, по западним сведочењима, није било мање од стотину мртвих. Међутим, није се досад чуло да је утврђено да је иједна од "идентификованих" жртава на тај начин страдала. "Зна се" ко их је убио - као што се зна и ко су "ратни злочинци", чак и пре суђења, а камоли пресуде.

У сваком случају, што је већа мистификација појма "несталих" - од њиховог стварног броја до њихове праве судбине - то су веће могућности манипулације. Стога не чуде оштре речи Мустафића, које је у већ поменутом интервјуу директно упутио сопственом руководству у Сарајеву:

*"Чини ми се да се плашите живих становника Сребренице."*⁷⁰

Зато је битно расветлити, колико је то могуће, стварну судбину тих "несталих" из Сребренице - или бар разобличити игре које су се око њих водиле - и воде.

Извештај Међународног комитета црвеног крста, документ бр. 37, од 13. септембра 1995, један од оних на које се професор Херман позива, недвосмислено указује где је завршило 5.000 "несталих", потврђујући, између осталог, и Мустафићеве наводе о "екипи изабраних" која је раније напустила град:

"Око 5.000 муслиманских војника из Сребренице напустило је енклаву пре њеног пада. Муслиманска Влада је признала да су ти војници прекомандовани у

⁶⁹ Tara McCormack, "How did Srebrenica become a morality tale?" 3.8.2005. *Spiked-online*, <http://www.spiked-online.com/Printable/000000CACD7.htm>

⁷⁰ "Predsjedništvo i ratna komanda su žrtvovali Srebrenicu", *Slobodna Bosna*.

друге јединице њихових оружаних снага. Чињеница да о томе нису обавештене њихове породице правдана је обавезама војне тајне.”⁷¹

Исто је још раније наговестио извештај *London Times*-а од 2. августа, 1995:

“Верује се да је на хиљаде 'несталих' босанско-муслиманских војника из Сребренице, који су били у центру пажње извештаја о могућим масовним погубљењима од стране Срба, сада безбедно у подручју североисточно од Тузле.”⁷²

А извештај Криса Хеџиса из *New York Times*-а, написан само недељу дана након заузимања Сребренице, 18. јула 2005. говори о још неким “несталим”, овога пута онима који су напустили град тек после његовог пада:

“Неких 3.000 до 4.000 босанских муслимана које су званичници УН сматрали несталим после пада Сребренице, нашли су пут кроз непријатељске линије до територије под контролом босанске Владе. Ова група, која укључује и рањене избеглице, искрала се под ватром преко српских линија и прешла пут од око 30 миља [око 50 км - прим. ур.] до безбедне територије.”⁷³

Ево и шта је Мустафић чуо из својих извора о евентуалним несталим - годину дана после пада Сребренице:

“...Сазнао сам преко неких људи блиских хрватској тајној служби који опет имају везе са српском тајном службом да је неких 5.600 људи из Сребренице још увек живо и да их држе на различитим локацијама. Скоро ми је госпођа Мерхуниса Комарица рекла да је примила неке податке од Хелсиншког комитета за људска права који говоре о бројци од 4.500 људи...”⁷⁴

Ипак, да поновимо, знатан број људи је страдао у борбама, што се, наравно, не потенцира у “званичној верзији”. Можда, као што је већ наговештено, зато што би то покварило идеалну слику “беспомоћних” сребреничких жртава. А можда, опет, и да би се избегло једно од кључних питања: одакле толики наоружани војници у једној “демилитаризованој зони”?

Карлос Мартинс Бранко пише:

“Мало је сумње да је најмање 2.000 босанских муслимана погинуло у борбама против боље обучене и боље вођене Војске Републике Српске/Војске босанских Срба. Ипак, остаје питање, КАДА је већина тих жртава пала? По анализи која следи, то је било пре коначног пада Сребренице: муслимани су пружили врло мали отпор у лето 1995.”⁷⁵ Рупер наводи извештај Комисије Републике Српске који се подудара са Бранковом цифром:

“Извештај издат од стране Републике Српске у септембру 2002. даје укупну процену од око 2.000 припадника Војске босанских муслимана (АБХ)

⁷¹ “Former Yugoslavia: Srebrenica: help for families still awaiting news,” International Committee of the Red Cross, September 13, 1995, цитирано у Edward S. Herman, “The Politics of the Srebrenica Massacre”, јули, 2005.

⁷² *The Times of London*, August 2, 1995, цитирано у George Pumphrey, “Srebrenica: 3 Years Later, And Still Searching”, једним од класичних текстова о сребреничком миту (постављено, између осталог, на http://www.ocf.berkeley.edu/~bip/docs/kosovo_polje/srebrenica_hoax.html).

⁷³ Chris Hedges, “Conflict in the Balkans: In Bosnia; Muslim Refugees Slip Across Serb Lines”, *New York Times*, July 18, 1995, p. 7, такође цитирано у George Pumphrey, “Srebrenica: 3 Years Later, And Still Searching”

⁷⁴ “Predsjedništvo i ratna komanda su žrtvovali Srebrenicu”, *Slobodna Bosna*.

⁷⁵ Carlos Martins Branco, “Was Srebrenica a Hoax?”

погинулих у борбама, заједно с око 500 погинулих припадника Војске Републике Српске. И, мада је део погинулих припадао Тузланској бригади АБХ која је притекла у помоћ, највећи број потиче из наоружане колоне која је напустила Сребреницу.”⁷⁶

И резимира укупну слику:

“Можда најфрапантнија страна цифре од 7-8.000 жртава је да је она све време синоним за број оних који су стрељани. Међутим, ово никако није могуће: бројни тадашњи извештаји УН и других независних посматрача говоре о жестоком борбама с великим бројем жртава на обе стране. Такође је познато да су други побегли у муслиманску територију у околини Тузле и Жепе, да су се неки повукли према западу и северу, а да су неки побегли у Србију. Дакле, може се са сигурношћу рећи да ни приближан број несталих није могао бити стрељан... Највећи основни проблем је у самој аритметици.”⁷⁷

Дакле, уместо да ове информације - о хиљадама “несталих” муслиманских војника тајно прекомандованих на друга ратишта, о неколико хиљада цивила који су се, после повлачења кроз српске линије, “створили” у околини Тузле, о погинулим у борбама - послуже “забринутим” за судбину “несталих” у циљу расветљавања целе приче, цифра од “7-8.000 несталих” је за потребе “званичне верзије” забетонирана - и преточена у оптужујућу бројку која је требало да буде погонско гориво за унапред донесену пресуду о “геноциду”.

Међутим, та манипулација је, као што ћемо видети, за оштре и објективне западне посматраче поприлично провидна.

VI. ИГРЕ СА БРОЈЕВИМА ЖРТАВА

Увод у сребреничку “игру бројки” препуштамо Руперу:

“...до прве недеље у августу 1995, 35.632 људи је регистровано од стране Светске здравствене организације и босанске Владе као расељена лица из сребреничке заштићене зоне - другим речима, као преживели из Сребренице. Црвени крст је такође видео и забележио да се “неколико хиљада” наоружаних муслиманских мушкараца из Сребренице безбедно повукло иза муслиманских линија... да би затим били прекомандовани на друга ратишта 'без обавештавања њихових породица'. А, као што је горе наведено, око 700 војника из Сребренице је стигло до Жепе, да би потом безбедно изашли из тог града после његовог пада у српске руке последње недеље јула 1995. Дакле, укупно је било најмање 38-39.000 преживелих из Сребренице - што је цифра која се прецизно подудара са проценама о броју људи у Сребреници од стране главних хуманитарних организација из времена пре њеног пада.”⁷⁸ И затим констатује:

“Да је 7.300 људи из Сребренице збиља масакрирано, популација унутар заштићене зоне пре пада у српске руке морала је да броји знатно преко 46.000 - што је цифра која далеко превазилази било коју веродостојну процену направљену у то време.”⁷⁹

⁷⁶ Rooper, “The Numbers Game”.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid

⁷⁹ Ibid

Још битније, Рупер је нашао потврду за своје тврдње о цифрама у самом Хашком трибуналу, хватајући једног од судија у само-побијању - и вероватно нехотичном откривању праве истине скривене у “игри бројки”:

“Од огромне је важности чињеница да је један од судија у случају Крстић, судија Патриша Валд, проценила популацију Сребренице пре њеног пада на 37.000, у свом чланку о случају Крстић за Џорџтаунски журнал за правну етику... у издању за пролеће, 2003, под насловом: 'Генерал Крстић: студија о ратном злочину:

'Пре напада, Сребреница је била село од неких 37.000 становника.'

Судија Валд је очигледно била крајње несвесна чињенице да је цифра коју је сама изнела учинила немогућим злочине за које је Крстићу изречена пресуда.”⁸⁰

Јосиф Бодански из Међународног удружења за стратешке студије у Вашингтону, међународно познати стручњак и саветник америчког Сената за тероризам, назива цифру од 7.000 убијених у Сребреници “дезинформацијом” и примећује :

“Сви независни форензички докази указују на број од неколико стотина муслиманских жртава, и то вероватно у нижим стотинама. Непрестано инсистирање на високом броју муслиманских жртава такође служи прикривању претходних убистава српских цивила у том граду од стране муслимана.”⁸¹

Филип Корвин, који је у доба сребреничких догађања био највиши званичник УН у БиХ и човек на кога је, по сопственим речима, управо 11. јула 1995. “босански снајпериста покушао да изврши атентат”, у свом чланку за Сребреничку истраживачку групу од јула 2005. даје процену сличну оној коју даје Бодански:

“...чињенице изнете у овом извештају представљају врло јасан аргумент да је цифра од 7.000 убијених, с којом се често барата у међународној заједници, једно неодрживо претеривање. Права цифра је вероватно ближа броју од 700.”⁸²

Притом се Корвин јасно одређује према злочинима те врсте уопште:

“Сигурно је да су у Сребреници, као и у свим ратним подручјима, убијани цивили, и да починиоци заслужују осуду и суђење. И, без обзира да ли се радило о троје, 30 или 300 невиних цивила који су убијени, то је страшан злочин, и ту нема никаквог двоумљења.”⁸³

Инструктиван је још један пример манипулације бројкама, овог пута на највишем међународном политичком нивоу. Наиме, Рупер пише о чињеници да је, под окриљем ОЕБС-а, око 3.000 имена са списка “сребреничких жртви” којег је прикупио Црвени крст пријављено за гласање на изборима у Босни 1996:

⁸⁰ Рупер цитира [Patricia M. Wald, The Georgetown Journal of Legal Ethics Spring 2003, SECTION: Vol. 16, No. 3; Pg. 445; ISSN: 10415548, HEADLINE: General Radislav Krstic: A war crimes case study']

⁸¹ Yossef Bodansky, цитиран у “Srebrenica Controversy Becomes Increasingly Politicized and Ethnically Divisive, Increasing Pressure on Peacekeepers“, *International Strategic Studies Association*, September 19, 2003 (<http://128.121.186.47/ISSA/reports/Balkan/Sep1903.htm>).

⁸² Phillip Corwin, “Foreword,“ (Увод у Извештај Сребреничке групе), <http://www.srebrenica-report.com/foreword.htm>. Корвин је цифру од 700 поновио и у интервјуу датом немачком листу *Junge Welt*, 31.7.2008. („Srebrenica ist Teil einer größeren Tragödie“, Cathrin Schütz), превод на енглески постављен на <http://byzantinesacredart.com/blog/2008/08/corwin-interview.html>

⁸³ Ibid.

*“Указао сам ОЕБС-у да се или десила масовна изборна превара или да је скоро половина људи на списку несталих Међународног црвеног крста још увек жива. ОЕБС ми је на крају одговорио да су бирачки спискови закључани у магацинима и да нису у могућности да ствар истраже”.*⁸⁴

Рупер затим цитира и електронску поруку једног америчког званичника ОЕБС упућену колегама, датирану 23. јула 1997, а поводом сличног упита упућеног од стране још једног новинара Би-Би-Си-ја:

“Новинар Би-Би-Си који се бави питањем несталих у БиХ је поставио занимљиво питање. Он проверава тврдњу г. Калинића, председника Народне скупштине РС, да је неких 3.000 људи који се налазе на списку несталих из Сребренице сачињеним од стране Међународног црвеног крста гласало на прошлогодњим изборима.

Не сећам се било каквог покушаја од стране ОЕБС-а да упореди базу података регистрованих избеглица с компјутеризованим списком Међународног црвеног крста...

Да ли би било могуће упоредити списак МЦК са бирачким списковима из 1996? Ово би потенцијално спојило дуго растављене људе и, у једном потезу, потенцијално више допринело смањењу МЦК-овог списка патње него било који други досадашњи покушај. Ми би ово требало да урадимо ако је икако могуће...

*Дејвид Фоли, Гласноговорник и виши саветник за јавну политику*⁸⁵

Очигледно је да је и у ОЕБС-у је било људи са савешћу - која, на жалост, изгледа ипак није била довољно дубоко продрмана:

*“После неколико месеци без одговора, новинар Би-Би-Си-ја је више пута покушао да ступи у везу са Фолијем. На крају је успео са њим да разговара. Фоли је објаснио да су подаци о гласању из 1996. закључани у складиштима широм Босне и да ОЕБС није имао средства да до њих дође и упореди имена која су се појавила и на списку гласача и на списку несталих МЦК.”*⁸⁶

Када се зна за какве је све ствари ОЕБС досад издвајао новац, а да се овде ради о улажењу у траг хиљадама несталих, за које влада толика “забринутост” Запада, може се претпоставити шта је по среди, и да је права судбина несталих из Сребренице “последња рупа” на ОЕБС-овој свирали.

На крају, у познатом чланку из марта 1998, “Сребреница: и након три године, потрага још увек траје”, амерички новинар Џорџ Памфри открива степен “забринутости” и саме Владе у Сарајеву у вези с овим питањем:

*“Један званичник Црвеног крста рекао је немачком новинару који га је интервјуисао да муслимани који су стигли на безбедно тле 'не могу бити скинути са списка несталих... зато што нисмо добили њихова имена [од власти у Сарајеву - прим. ур.]”*⁸⁷

Дакле, сврха “игре бројки” је више него јасна: број “несталих” се нипошто не сме спустити испод унапред одређене цифре - довољно велике да шокира, пружи изговор за војну интервенцију, оправда дизања оптужница за “геноцид”, и скрене пажњу с доказивих злодела, као што је, на пример, “чишћење” Српске

⁸⁴ Rooper, “The Numbers Game”.

⁸⁵ Ibid. Цитиран је David Foley, Spokesman and Senior Advisor for Public Policy.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ George Pumphrey, “Srebrenica: 3 Years Later, And Still Searching”.

Крајине од српског становништва. У том циљу још једна игра ће се показати више него делотворном, нека врста високо софистициране игре “скривалица”.

VII. “САТЕЛИТСКИ СНИМЦИ”

У једном од закључака Сребреничке истраживачке групе говори се о још једном делу политичко-медијске кампање у циљу представљања сребреничких дешавања онако како се нису десила - о махању наводним “сателитским снимцима” који су ухватили “злотворе” на делу:

*“10. августа 1995, Медлин Олбрајт је показала неке сателитске фотографије на затвореној седници Савета безбедности, у прилог денунцирања босанских Срба, укључујући и једну фотографију која показује људе - наводно босанске муслимане близу Сребренице - окупљене на стадиону, као и снимак наводно направљен мало после тога, који показује оближњу пољану с 'узнемираним' земљиштем. Ове фотографије никад нису јавно објављене, али чак и да су веродостојне, оне нису никакав доказ ни за стрељања ни за закопавања тела”.*⁸⁸

Професор Филип Хемонд са Лондон саут бенк универзитета (London South Bank University), који је у јулу 2005. за потребе Сребреничке истраживачке групе написао кратку студију под насловом “Британска штампа о Сребреници”, говори о једној страни махања “сателитским снимцима”, које је, осим што је требало да допринесе општој пропагандној буци око Сребренице, имало још један, краткорочнији и врло практичан циљ. Хемонд цитира британског новинара Џона Свинија, који у чланку за *Manchester Guardian* од 20. августа 1995. пише да су сателитски снимци били темпирани тако да неутралишу

*“... 'добру пропаганду' у корист Срба, слике 'патње крајишких Срба које је истерала хрватска војска: једна људска лавина која се повлачила из домова у којима је генерацијама живела; спаљене куће; Срби каменовани док хрватска полиција непомично посматра.”*⁸⁹

Ипак, пошто су обавиле оба посла, фамозне сателитске фотографије склоњене су ван домета јавности, што потврђује извештај *New York Times*-а од 11. августа, 1995:

*“Америчка Влада... одбила је да дозволи новинарима да виде сателитске фотографије... за које се тврдило да показују људе на фудбалском терену. Амерички званичници су рекли да су сателитски снимци 'строга поверљиви', мада их је г-ђа Олбрајт показала осталим 14 чланова Савета безбедности.”*⁹⁰

Затим су прошли месеци, а фотографије је још увек било немогуће видети. *Washington Post* је, у вези са скривањем онога што је требало да представља један

⁸⁸ “Conclusions of Srebrenica Research Group” (“Закључци Сребреничке истраживачке групе”), <http://www.srebrenica-report.com/conclusions.htm>.

⁸⁹ Philip Hammond, “The UK Press on Srebrenica”, Сребреничка истраживачка група. Цитиран је John Sweeney, *The Guardian Manchester*, August 20, 1995, <http://www.srebrenica-report.com/UK-press.htm>.

⁹⁰ Barbara Crosette, “U.S. Seeks to Prove Mass Killings,” (“САД покушавају да докажу масовна убиства”), August 11, 1995, *The New York Times*, такође цитирано у George Pumphrey, “Srebrenica: 3 Years Later, And Still Searching“.

од 'крунских доказа', известио о писму Главног тужиоца Хашког трибунала, Ричарда Голдстона (Richard Goldstone), упућеног америчкој амбасади у Хагу новембра 1995:

*"Судија Голдстон је окарактерисао 'квалитет и правременост' обавештајних података које су му доставиле Сједињене Државе 'разочаравајућим'. Он се жалио на то да му нису предати сателитски снимци који би помогли трибуналу под патронатом Уједињених нација да идентификује масовне гробнице које су се појавиле после пада Сребренице у јулу."*⁹¹

А после више од пола године игре "скривалица" с наводним сателитским снимцима, у свом издању за март 1996, извештај британског часописа *Living Marxism* (који је разоткрио и превару везану за наводни снимак једног муслиманског ратног заробљеника иза бодљикаве жице од стране британског ITN-a) преноси колико су те исте снимке новинари на терену још схватили озбиљно:

*"Многе стране међународне ТВ екипе нису се чак ни потрудиле да претраже локацију приказану на сателитској фотографији ЦИА, пошто је владала општа сагласност у медијским круговима да то није била масовна гробница."*⁹²

А Рупер нас недвосмислено обавештава:

*"Потврда да електронско надгледање није открило ништа стигла је у априлу 1996, када је АП цитирао речи америчког потпуковника Џона Батиста (Lt.Col John Batiste) да су сателитски снимци масовних гробница показали да 'их нико није дирао'."*⁹³

Са своје стране, Џорџ Памфри поставља следећа питања, откривајући нам, притом, да ни Савету безбедности нису показани оригинални снимци:

*"Где је оригинална фотографија коју су снимили извиђачки авиони? Зашто Савету безбедности нису приказане оригиналне фотографије? Фотографија која је објављена носи ознаку 'Могуће масовне гробнице', која је, међутим, придодата накнадно, што значи да су подаци о времену и месту које је снимљено, а које извиђачка камера аутоматски уноси, избрисани с фотографије, док су стрелице и друга тумачења тога шта је то што треба заправо да се види накнадно унесени на саму фотографију. Сама по себи, фотографија би могла бити протумачена као нешто што нема никакве везе с ратом на Балкану. Како ико може да зна да је фотографија снимљена близу Сребренице, у време које се наводи - а не у неко друго време, у неком другом делу света?"*⁹⁴

А затим нам открива још један податак, цитирајући берлински *Tageszeitung* од 17. децембра, 1997:

"...у њујоршкој централни УН, сви документи везани за Сребреницу означени су као 'тајни' за период од следећих 30-50 година, и чак нису доступни ни

⁹¹ Dobbs, Michael, "War Crimes Prosecutor Says U.S. Information Insufficient," ("Тужилац за ратне злочине каже да су информације добијене од САД недовољне"), *Washington Post*, Nov 7, 1995, такође цитирано у George Pumphrey, "Srebrenica: 3 Years Later, And Still Searching"

⁹² *LM Magazine*, March, 1996, цитирано у Rooper, "The Numbers Game".

⁹³ Rooper, "The Numbers Game".

⁹⁴ George Pumphrey, "Srebrenica: 3 Years Later, And Still Searching".

Трибуналу. Ова одлука донета је на захтев сталних чланица Савета безбедности, САД, Француске и Велике Британије."⁹⁵

Другим речима, крајње сумњиви "сателитски снимци" моћи ће некажњено да се користе као "аргумент" за постојање "масовних гробница" у околини Сребренице следећих 30-50 година, без могућности провере, пошто је приступ њима онемогућен. Слично као и с "несталима" ово се само може окарактерисати као једна цинична "игра без граница", коју може зауставити једино одбацивање наводних сателитских снимака као "доказа" вредног помена. Јер, на крају крајева, у англосаксонском праву, терет доказивања је на страни која оптужује, а само Инквизиције захтевају од оптужених да докажу своју невиност.

Враћајући се тужиоцу Голдстону, који је већ изгубио стрпљење због одбијања америчке Владе да му уступи оригиналне сателитске снимке, Памфри га цитира из извештаја немачког огранка *France Press*-а, од 19. јануара, 1996, како прети да ће

*"...ексхумација гробница постати неопходна ради утврђивања идентитета лешева и времена и узрока смрти, и ради прибављања неопходних доказа."*⁹⁶

И, затим, логично примећује:

*"Оно што је овде Голдстон формулисао као претњу требало је уствари да представља - да је овај трибунал један нормалан суд - први логични корак који је требало да установи да ли је злочин почињен, што је предуслов за дизање оптужнице."*⁹⁷

Дакле, у орвеловском свету који треба да се уведе преко Хашког трибунала, било која њива са "узнемираним земљиштем", коју је снимио "сателит" чије "фотографије" не можете да видите, може да послужи као основа за дизање "оптужнице" и притвор. "Докази" могу да се траже накнадно, у неограниченом временском периоду, и то тако, као што ће се касније видети, да чак и сама "потрага" буде под контролом управо оних који вас оптужују.

У франкфуртској *Nova* за март-април 1996, у чланку под насловом "Недостајући докази", британски новинар Линда Рајан резимира практични учинак тајанствених сателитских снимака:

"Док су се медији забављали сателитским снимцима, судбина Срба из Крајине била је заборављена. Потрага за масовним гробницама је интензивирана прошле јесени. Новинари из читавог света су дошли у Босну да трагају за телима. Екипе из Си-Ен-Ен, Ци-Би-Ес, Би-Би-Си, Франс 2, италијанског ТГ1, Холандске телевизије и других места стигле су током августа 1996. Али су врло мало тога нашле. Неке екипе се нису чак ни потрудиле да пронађу фудбалски терен из сателитског снимка, зато што су новинари већ дошли до закључка да тамо ионако није било никакве масовне гробнице. Међутим, о томе нису послали

⁹⁵ Ibid. Цитиран је Zumach, Andreas; UN-Tribunal kritisiert französische "Totalblockade": Paris verbietet Zeugenvernehmung Janviers und anderer französischer Offiziere in Den Haag; *Tageszeitung* (Berlin).

⁹⁶ Ibid. Цитат из: god/cha, UN-Tribunal will Massengräber in Bosnien öffnen lassen; Goldstone: Exhumierung notwendig zur Beweissicherung, *Agence France Presse (Deutschland - AFD)* 19.01.1996 - 17:54.

⁹⁷ Ibid.

извештаје. Штавише, поменута фотографија се употребљава као наводни доказ о постојању масовне гробнице у многим чланцима и дан данас."⁹⁸

Значи, упркос томе што "сателитски снимци" нису потврђени налазима новинара на терену, извештавање главних западних медија на ту тему није се ни мало променило. По речима критички оријентисаних кругова на Западу: уколико се чињенице не слажу са званичном верзијом - утолико горе по чињенице. А, по речима Рупера, који се осврнуо на само један од наводних сателитских снимака:

"Чињенице у вези овога су невероватне. Госпођа Олбрајт, као амерички амбасадор при УН, обавестила је свет да локације око Нове Касабе које је она показивала на сателитским снимцима с којима је махала у УН можда садрже око 2.700 тела. На крају је само 33 тела откривено у Новој Касаби, на четири различите локације, без детаљних информација о околностима њихове смрти (тј. да ли су погубљени или не)."⁹⁹

Толико, дакле, о "сателитским снимцима" као "доказима за масакр".

VIII. О "СВЕДОЦИМА"

После свега - и сведочанстава страних посматрача и новинара на терену, и интервјуа с избеглима из Сребренице, и сателитских снимака који заправо ништа не откривају али ипак нису доступни јавности, некакви сведоци су ипак били неопходни - и медијима и Трибуналу. Првима ради могућности наставка извештавања у истом тону, другом ради одржавања атмосфере јавног линча неопходне за подупирање врло танких основа за дизање оптужница. Али какви сведоци?

Да чујемо Рупера:

"Докази сведока су исто тако минорни... Главни докази у прилог стрељања на лицу места долазе од шачице људи који тврде да су преживели масовна погубљења тако што су се претварали да су мртви. И то је та ништавна основа за грубе процене о 3.000 плус 5.000 погубљења."¹⁰⁰

И још:

"Анализа званичних извештаја и медијског извештавања открива да је истих неколико људи, сви тврдећи да су преживели масакре тако што су се правили мртвим, представљало извор свих 'доказа'... Мало напора је уложено да би се испитала веродостојност сведока. Њихова сведочења су узета здраво за готово, упркос чињеници да је један од најелоквентнијих, Мевлудин Орић, био рођак Насера Орића, команданта босанске војске у Сребреници."¹⁰¹

А о квалитету тих "доказа" и "сведочења", говори анализа холандског антрополога Рене Гремона и историчара Абе де Вриеса, под насловом "Деконструкција једне трауме", за амстердамски *De Groene Amsterdammer* од 13. марта 1996. Прво да видимо шта преносе о самом Орићу:

⁹⁸ Linda Ryan, "Missing Evidence", *Nova*, Frankfurt o/m, цитирано у Stella Jatrass, "Srebrenica - Code Word to Silence Critics of US Policy in the Balkans".

⁹⁹ Rooper, "The Numbers Game".

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

"Мевлудин Орић је отишао у Хрватску као добровољац у јануару 1992, где је прошао кроз војну обуку. На крају се прикључио злогласној хрватској добровољачкој бригади 'Краљ Томислав' у Херцеговини, где је учествовао у освајању касарне у Чапљини (која је касније претворена у логор за Србе). После кратког одмора у Хрватској, Орић је заједно са још неким добровољцима прешао Саву да се бори против 'четника' [израз за српске војнике које користе муслимани и Хрвати, намењен као увреда - прим у оригиналу] у Орашју. Управо су у овој области, Посавини, почињена прва масовна убиства, још пре него што је рат и почео. Жртве нису били ни Хрвати ни муслимани, већ Срби."¹⁰²

Дакле, осим сведочанства о лабилности "сведока" које је Хашки трибунал користио овде имамо још једно драгоцено признање: да су прва масовна убиства у БиХ, још пре почетка рата, лансирана са територије суседне Хрватске, а да су жртве били Срби. Реч је била о стравичном злочину над цивилима у Сијековцу, 27. марта 1992. године, у којем су, по другим сведочењима, учествовале и регуларне јединице хрватске војске. Но овде није реч о доказу да је Хрватска починила агресију - иако јесте по дефиницијама које та држава сама прихвата када јој то иде у прилог. Овде је реч о веродостојности сведока које су прихватили западни медији. С тим у вези, Холанђани настављају:

"Орићев лични историјат већ даје довољно повода за сумњу, али недоследности у исказима Смаила Хоџића и Хурема Шуљића су исто тако очигледне.

[Наслов] Смаил Хоџић: кошаркашки стадион постаје фудбалски стадион, па онда школа.

Хоџићева прича број 1: Хоџић је прво рекао да је био сведок српских заседа на путу за Зворник. Он је био заробљен и пребачен на 'кошаркашки стадион близу Братунца' а затим одведен на стратиште, 'велику пољану недалеко од шуме,' како је пренео Александри Штиглмајер у Ди Вохе [Alexandra Stiglmayer, Die Woche] од 28. јула.

Хоџићева прича број 2: Убрзо после тога, Хоџић је Роју Гатмену (у Тагесцајтунгу од 11. августа) [Roy Gutman, Die Tageszeitung] испричао да је држан у 'фудбалском стадиону близу Нове Касабе,' одакле су он и други пребачени на стрељање, 'вероватно у град под именом Грбавце'.

Хоџићева прича број 3: У трећој верзији, испричаној 4. октобра Ауди Черкез из Асошијетед преса, Хоџић је сада навео да је прошао кроз исто искуство као и Орић, Шуљић и Авдић. Сада је био одведен у 'школу у Крижевцима', а стрељања су се сада десила недалеко од Каракаја."¹⁰³

И то је само један од "сведока". Други нису ништа мање "поуздани":

"[Наслов] Хурем Суљић: убиство у школи се претвара у пребијања у робној кући

Према Суљићу, убиства су извршена и у овој школи. Он је говорио за емисију Би-Би-Си-ја 'Њузнајт' [Newsnight] 16. фебруара ове године. Снимци неидентификоване 'школе у близини Каракаја' уистину приказују рупе од метака,

¹⁰² René Grémaux, Abe de Vries, "Deconstruatie van een trauma", *De Groene Amsterdammer*, Amsterdam, 13. март 1996. Оригинал постављен на http://www.groene.nl/1996/11/rg_sreb.html, енглески превод са коментарима на <http://emperors-clothes.com/articles/jared/falsely.htm>.

¹⁰³ Ibid.

једну на плафону и једну у тоалету. Међутим, у детаљној репортажи о Суљићу у Вашингтон посту од 6. новембра 1995, нема ни речи о погубљењима у школи, већ се помињу пребијања у робној кући близу Братунца, локацији у чијој близини је Суљић наводно држан као заробљеник.

[Наслов] Српска жена: школа постаје спортски комплекс

Женина прича бр. 1: Братунац је локација још једне школе где су масакри наводно почињени, према Роберту Блоку у [лондонском] Индепенденту [Robert Block, *The Independent*] из јула 1995. Цитирају се наводи једне жене која наводно живи у Србији и која је недавно посетила свог зета, војника у Армији босанских Срба. 'Он и његови пријатељи су веома отворени о томе шта се тамо десило,' каже она. 'Они убијају муслиманске војнике. Рекли су да су само јуче (значи: понедељак, 17. јули) убили хиљаду и шесто, и процењују да су укупно убили њих око четири хиљаде. Рекли су да им се веома журило, тако да су већину стрељали.'

Женина прича бр. 2: Неколико дана касније, Блокова колегиница Луиз Бренсон из Сандеј тајмса [Louise Branson, *The Sunday Times*] усмерила је пажњу на ту исту српску жену. Њен муж, опет припадник Армије босанских Срба, помиње масовна стрељања са више од три хиљаде мртвих. Али не у школи већ у спортском комплексу.¹⁰⁴

Овде се ваља подсетити да је Dick Schoonrood из Холандског института за ратну документацију [NIOD] изјавио почетком 2005. да његови тимови нису успели да разговарају ни с једним живим сведоком стрељања. Очигледно да су медији усвојили нешто нижи "стандард" дефиниције "сведока" него што је био случај с холандском државном истраживачком институцијом.

Да видимо сада какви су стандарди Трибунала на истом пољу. Послушајмо Рупера о једном таквом "сведоку" Хашког тужилаштва, који је био на крају приморан да призна да је лажно сведочио:

"За време суђења, један српски официр, Момир Николић, тврдио је да је надгледао масакр над више од хиљаду босанских муслимана у једном складишту у Кравици, али је под унакрсним испитивањем браниоца, Мајкла Карнаваса [Michael Karnavas], признао да не само да није дао наредбу, већ да није чак био ни присутан.

'Хтели сте да ограничите своју затворску казну на 20 година, то је био део аранжмана, зар не? Услуга за услугу?'

'Нисам говорио истину када сам то рекао,' признао је Николић. 'Лагао сам.'¹⁰⁵

А, затим, о узданици и звезди Трибунала, човеку чије сведочење је широм отворило врата Хашким играма без граница, човеку који је "признао" да је "учествовао у убиству око 1.200 муслимана из Сребренице", притом наводно лично убијајући "између 10 и 100":

"Кључни Трибуналов сведок за подршку тврдњи да су вође босанских Срба наредиле погубљења у Сребреници био је Дражен Ердемовић, вођа једне плаћеничке групе који је ухапшен у Србији 1996. године, пошто је повређен у пијаној пуцњави у коју је био умешан још један члан његове групе. Из безброј разлога било би тешко наћи мање поузданог сведока од Ердемовића, етничког Хрвата из Тузле, који

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Rooper, "The Numbers Game".

тврди да се у више наврата борио за Армију Босне и Херцеговине и снаге босанских Хрвата, ХВО.

Ердемовић тврди да је његова осмочлана група примила наредбу да погуби муслимане на војном газдинству Брањево код Пилице од стране једног потпуковника, али тај официр никада није именован. Ердемовић каже да су припадници његове групе примили 12 килограма злата, али није могао да се сети од кога. Пошто му је врло стало да искористи његово сведочење али не и да га изложи унакрсном испитивању, Трибунал је 27. јуна закључио да Ердемовићево ментално стање није дозвољавало да му се суди.¹⁰⁶

Међутим, ментална поремећеност једног осведоченог масовног убице може бити и топла препорука за статус кључног сведока, бар кад је Хашки трибунал у питању:

"Али на основу нагодбе са тужилаштвом, Ердемовићу је дозвољено да учествује у лакрдијашким саслушањима по тзв. Правилу 61 која су организована касније те године против вођа босанских Срба Караџића и Младића, у једној процедури медијског суђења које је допуштало изношење непотврђених сведочења без могућности унакрсног испитивања. Правне стручњаке је ова процедура разбеснела. Би-Би-Си је то назвао 'циркусом', али је Главни судија Касезе изјавио: 'Ослањам се на притисак јавног мњења' да би оправдао оптужнице подигнуте против српских вођа."¹⁰⁷

Доскора се "притисак јавног мњења" ради правдања неке оптужнице називао једним другим именом: "медијски линч". Међутим, у оваквом "циркусу", осведочени масовни убица, наводно најкрвавији учесник "геноцида", не само да не пролази кроз унакрсно испитивање, него још бива и награђен:

"Ердемовић, који је попут Николића признао страшне злочине, осуђен је на врло лаку казну од пет година и није чак био дужан да је у целости издржи, због 'значајне сарадње која је пружена Канцеларији Тужилоца.' Изгледа да нико у Тужилаштву није хтео да пита зашто би српска Команда, када је већ намеравала да изврши прека погубљења, поверила такву мисију једном ментално нестабилном босанском Хрвату, који се претходно борио за муслиманске снаге и хрватски ХВО?"¹⁰⁸

А његови саучесници добијају нови посао:

"Касније су стигли извештаји да су Ердемовићеви бивши партнери у злочину служили као плаћеници у Конгу за рачун француске обавештајне службе."¹⁰⁹

Уистину, да је неким чудом команда Војске Републике Српске стварно одабрала Ердемовића за извршиоца таквог једног чина, у нормалном суду би њени припадници скоро извесно били ослобођени одговорности – из разлога њихове умне поремећености. Шта рећи више, осим да је трагање за истином оваквим одабиром "сведока" још више отежано, и да се сенка сумње на овај начин унапред спустила на све друге сведоке и сведочанства које ће Хашко тужилаштво представити. По речима професора Хермана:

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ibid.

“Ови и други докази које су пружили сведоци представљали су озбиљну злоупотребу нагодбеног процеса, у којем сведоци могу да добију блаже пресуде ако довољно сарађују са тужилаштвом.”¹¹⁰

IX. ФОРЕНЗИЧКИ НЕДОСТАЦИ

После силних оптужби без покрића и невидљивих сателитских снимака, на ред је дошло и откопавање гробница. Међутим, сам тај процес био је и остао крајње проблематичан. Рупер даје кратак преглед:

“Тек је крајем лета 1996. бостонска организација “Лекари за људска права” почела да истражује околину Сребренице. Када су стали с радом касно у јесен, били су нашли укупно око 200 тела са 20 различитих локалитета.

Онда је крајем 1996. Међународни трибунал за злочине у бившој Југославији дискретно преузео контролу над даљом истрагом од УН. На први поглед би се чинило сасвим разумним да Трибунал буде тај који ће да предводи потрагу за масовним гробницама око Сребренице. Међутим, као трибунал установљен од стране држава које су имале директу улогу у балканским сукобима и јасне политичке циљеве, он није поседовао кључне механизме контроле и противтеже карактеристичне за инквизитивне правне процесе, као што је на пример француски.

Од самог почетка, тужиоци Трибунала су непрестано јавно изјављивали да су Срби масакрирали на хиљаде муслиманских мушкараца из Сребренице, иако су једини докази да су се злочини догодили били непотврђена сведочанства сведока. Постојао је извесан легитимитет у потрази за масовним гробницама док је процес био у рукама једне наизглед независне организације каква је била “Лекари за људска права”; међутим, процес је фатално компромитован од 1997. па надаље, када је преузет од стране Међународне комисије за нестала лица, организације коју је изворно основала Изетбеговићева Влада - поготову што је, упркос укључивању једног броја страних форензичара, ова Комисија остала под контролом босанских муслимана...

Управо је ова Комисија предњачила у ширењу тврдње да су босански Срби организовали велику операцију прикривања гробница током последњих месеци 1995. године, у којој су масовне гробнице из околине Сребренице ископане а тела премештена и поново закопана на удаљеним локацијама дуж дринске долине.

А пошто је теорија о прикривању добила широки публицитет, открића масовних гробница су почела да се редовно објављују. Међутим, када би детаљи изашли на површину, постајало би очигледно да су све те локације далеко од Сребренице - често 80-100 километара даље.

Њихова открића су се углавном третирали као потврда теорије о прикривању тела жртава, међутим специфични докази у прилог те теорије нису објављени до суђења Ердемовићу и Крстићу.”¹¹¹

А већ смо могли доћи до неких закључака о озбиљности Дражена Ердемовића као “сведока”.

¹¹⁰ Edward S. Herman, “The Politics of the Srebrenica Massacre”.

¹¹¹ Rooper, “The Numbers Game”.

Што се тиче озбиљности тврдњи да су “босански Срби организовали велику операцију прикривања гробница”, препустимо поново реч Филипу Корвину, некадашњем највишем званичнику УН у БиХ у доба пада Сребренице:

“...дозволите ми да истакнем колико је глупо тврдити, као што неки чине, да је српска војска натоварила стотине жртава из Сребренице у камионе-хладњаче и затим их превезла на неко удаљено место, где их је закопала у масовне гробнице. Где би то Срби нашли гориво за извођење такве операције? Лично се сећам како је УНПРОФОР морао да српској војсци обезбеди гориво како би повукла тенкове из зоне забране у околини Сарајева. Срби, шта год били њихови политички циљеви, нису имали довољно горива за премештање стотине или хиљаде тела било где, ни у хладњачама ни у било којим другим камионима.”¹¹²

На исту тему Рупер говори следеће:

“Теорија о прикривању је исто тако невероватна из разних, ниско-технолошких обзира. Откопавање, уклањање, превоз и поновно сахрањивање 7.000 тела - укупне тежине од око 500 тона - тешко да би промакло нормалном људском посматрању. Било је мноштво особља УН у Босни током целе јесени и пролећа 1995-6. Штавише, Војска босанских Срба је била под великим притиском током касног лета и јесени 1995, борећи се против јаким офанзива у неколико области и бранећи линију фронта дугачку готово 1500 километара. Није било могуће да би Војска босанских Срба могла да одвоји ни довољно људства ни опреме неопходне за такву операцију. Исто тако мало вероватно је да су могли да дођу до неопходног горива - њихове залихе су биле толико ниске да су спали на то да купују гориво од муслимана на црном тржишту.”¹¹³

На крају крајева, чак и да су босански Срби неким чудом успели да дођу до неопходног горива и да кришом, под носом УН и обавештајних служби НАТО земаља, изведу тако нешто, фамозни сателити, који су били у стању да сниме “узнемирено земљиште” могли су сигурно да сниме и такву једну масовну операцију као што је раскопавање већ постојећих гробница и њихово премештање на нове локације. Мадлен Олбрајт, која је по објави првих “снимака” лично запретила босанским Србима: “ми ћемо вас посматрати,” по том питању се никад више није огласила, нити понудила неке нове “сателитске снимке” који би показали то “масовно измештање” гробница.

Да резимирамо: имамо ситуацију у којој је организација коју је основао Алија Изетбеговић постала задужена за потрагу за масовним гробницама, без одговарајуће контроле и надгледања, без правилног обезбеђивања локација, остављајући врата за манипулацију и чисте измишљотине широм отвореним. Штавише, иста та организација била је најгласнија у лансирању ничим доказаних оптужби да су босански Срби организовали операцију “масовног премештања тела”. Чули смо западне посматраче који су ту тезу аргументовано побили. Међутим, гробнице ипак бивају налажене, али далеко од Сребренице. Како нам преноси професор Херман,

“Веб сајт Међународне комисије за нестала лица у бившој Југославији признаје да су тела 'ископана из више гробница у североисточној БиХ,' а не само у

¹¹² Phillip Corwin, “Foreword“.

¹¹³ Rooper, “The Numbers Game“.

области Сребренице, по Изјави из 2003.г. Шефа особља МКНЛ о особама које су пријављене као нестале из Сребренице у јулу 1995.”¹¹⁴

Дакле, имајући у виду горе-наведене аргументе који побијају тезе о наводном “измештању тела” на друге локације, имамо право да поставимо следећа питања: чија су то тела из гробница удаљених 80-100 км од Сребренице која се представљају као тела жртава Сребренице? Колико има њих, а колико тела са саме локације у околини Сребренице? Под којим околностима су ти људи настрадали? И, с обзиром на хиљаде Срба и Хрвата који се још увек воде као нестали, да ли су неидентификована тела која још увек стоје у хладњачама у Тузли и Високом искључиво тела муслимана?

Ово су питања на која одговор нећемо добити од оних који се цело време баве прикривањем истине, али до тих одговора морамо настојати да дођемо сами, уз помоћ сродних трагача за истином широм света.

Да се сада кратко осврнемо и на квалитет форензичког рада Изетбеговићеве творевине, тзв. Међународне комисије за нестала лица. Рупер о овоме каже следеће:

*“Конвенционални форензички рад Међународне комисије за нестала лица сматра се ниско квалитетним. Места за која се сумњало да садрже масовне гробнице нису обезбеђена, ископавања су вршена од стране људи без одговарајуће обуке, који су користили неодговарајуће алате и методе; превоз и складиштење делова тела није урађено по професионалним форензичким стандардима, а током целог процеса није вођена потпуна и детаљна документација. Као резултат тога, не постоје повезани подаци о тако виталним питањима као што су време, узрок и околности смрти. И мора се још једном приметити да су идентификације на основу ДНК послужиле само ради повезивања делова тела са особама на списку несталих Међународног црвеног крста. Оне не пружају доказе да су лица у питању пала као жртве након пада Сребренице.”*¹¹⁵

И, за крај, два шира погледа на целу ствар. Прво, професор Херман:

“Велики број тела се држи у Тузли, неких 7.500 или више, од којих су многа у лошем стању или у деловима. Начини њиховог прикупљања и руковања њима нису у складу с професионалним форензичким стандардима, док је њихово порекло неутврђено, веза с догађајима из јула 1995. недоказана и често мало вероватна, а начин смрти углавном нејасан. Занимљиво је да, иако су Срби редовно бивали оптужени за покушаје скривања тела, никад није било сугестија да би босански муслимани, који већ дуго времена управљају потрагом за телима, могли да померају тела с једног места на друго и да на друге начине манипулишу с доказима, упркос њиховом обимном историјату изношења неистина. Сада је у току систематски покушај употреба ДНК анализе ради повезивања са Сребреницом, који је сам по себи проблематичан, чак и ако оставимо по страни питања везана за интегритет материјала који се прегледа као и сам ток истраге, а који неће решити питање прављења разлике између смрти путем погубљења и смрти у борбама. Такође су ту и спискови несталих, али они су дубоко непоуздани,

¹¹⁴ Edward S. Herman, “The Politics of the Srebrenica Massacre”. Цитиран је Statement by ICMP Chief of Staff Concerning Persons Reported Missing from Srebrenica in July 1995.

¹¹⁵ Rooper, “The Numbers Game“.

садржећи дупликате, особе које су умрле пре јула 1995, особе које су побегле ради избегавања војне обавезе, или које су се регистровале за гласање 1997, а укључују и особе које су погинуле у борбама или стигле на сигурно или су заробљене и започеле нови живот на неким другим местима."¹¹⁶

Затим и поглед Карлоса Мартинса Бранка, једног од главних УН посматрача на терену у Сребреници јула 1995, о мотивима српске стране, о самом појму "масовних гробница", и ради поређења са једним другим, истинским геноцидом:

"Да је постојао претходни план геноцида, уместо што су напали из само једног правца, са југа према северу - што је остављало могућност извлачења према северу и западу, Срби би организовали опсаду тако да нико не би могао да изађе... Очигледно је да постоје масовне гробнице на прилазима Сребреници као и у остатку бивше Југославије где су се водиле борбе, али нема основа за кампању која се води, нити за бројке које пропагира Си-Ен-Ен.

Масовне гробнице су испуњене једним бројем тела са обе стране, као последица жестоких борби и окршаја, а не неког унапред смишљеног плана геноцида, попут оног против српског становништва у Крајини у лето 1995, када је хрватска војска починила масовна убиства над свим Србима које је тамо напала... Циљ Сребренице био је етничко чишћење а не геноцид, за разлику од онога што се десило у Крајини..."¹¹⁷

Бранково размишљање је битно не само због своје логичности, већ и као демонстрација тога како би требало да изгледа резонување и потрага за истином једног истински објективног спољног чиниоца, какав Хашки трибунал очигледно није, што се можда најбоље показује и на терену самог права и његовог тумачења, оличеног у пресудама Трибунала.

ЗАКЉУЧАК

На основу горе-изнесеног, јасно је да постоје аргументи на основу којих се цела „званична прича“ о Сребреници може довести у питање. А нема сумње да ће бити доведена у питање – не само због луцидности гласова који износе горе-наведене аргументе и доказе, већ и због нелогичности које морају, негде дубоко, да погађају и саме жртве, тј. оне који су преживели и/или сроднике и пријатеље настрадалих – где год да су настрадали. Битно је схватити, а то свакако треба да буде једна од битних научених лекција из униполарног момента с краја 20. века, да истина, ма колико јака, не може сама да се избори. Као што су медији били инструментални у устоличавању „званичне верзије“ о Сребреници и, ништа мање важно, у легитимисању рада и пресуда Хашког трибунала, „званичног тумача“ ратних дешавања у бившој Југославији током 1990-их, тако ће медији бити неопходни за промовисање ревизије „званичне приче“ о Сребреници. Тек тада ће борба за истину добити свој пуни смисао, и дати потку свим оним политикама које, у правцу стварања стабилнијег, мултиполарног света, траже и одговарајућу основу.

¹¹⁶ Edward S. Herman, "The Politics of the Srebrenica Massacre".

¹¹⁷ Carlos Martins Branco, "Was Srebrenica a Hoax?"

А једна од тих основа разбијања униполарног погледа на свет и његовог тумачења, јесте и раскринкавање преовлађујућег „званичног дискурса о Сребреници“.